

บทที่ 4

วิธีการจับและการควบคุมตัวผู้ถูกจับ

การที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดหรือเชื่อว่าน่าจะกระทำความผิดมาแล้ว หรือกำลังกระทำความผิดมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อทำการสอบสวนและดำเนินคดีไปตามขั้นตอนของกระบวนการทางกฎหมายนั้น สามารถทำได้ 2 ประการคือ

1. โดยวิธีการจับ
2. โดยวิธีการ เชิญตัวผู้ถูกจับมาพบพนักงานสอบสวน

4.1 โดยวิธีการจับ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ถึงความหมายของการจับและวัตถุประสงค์ในการจับ สำหรับในการจับนั้นจะจับอย่างไรมีวิธีการอย่างไร และใครจะเป็นผู้มีอำนาจในการจับ จะได้กล่าวโดยละเอียดในส่วนของบทนี้และจะได้นำคำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญในเรื่องวิธีการจับมาวิเคราะห์ประกอบเพื่อให้เห็นรายละเอียดของปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีอย่างไร เช่นไรจึงจะเรียกว่าเป็นวิธีการจับ การจับจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบหรือไม่เพียงไร ในส่วนของบทที่ 4 นี้จะได้แบ่งหัวข้อของการศึกษาและวิเคราะห์ออกเป็น 4 หัวข้อด้วยกันคือ

- 4.1.1 วิธีการที่จะทำให้การจับสำเร็จสมความมุ่งหมาย
- 4.1.2 การแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบ
- 4.1.3 กรณีผู้ถูกจับถึงแก่ความตายในระหว่างทำการจับกุม
- 4.1.4 ระยะเวลาในการส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนและวิธีการ

ควบคุมผู้ถูกจับ

4.1.1 วิธีการที่จะทำให้การจับสำเร็จสมความมุ่งหมาย ในการจับนั้น ผู้ทำการจับจะต้องปฏิบัติตามที่เห็นสมควร เพื่อให้บรรลุผลสมความมุ่งหมายของการจับ แต่อย่างไรก็ตามผู้กระทำความผิดแม้จะเป็นคนร้ายที่มีชื่อเสียงมากน้อยเพียงใดก็ตาม ชีวิตของบุคคลนั้นย่อมมีค่าเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้จับจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการจับยิ่งขึ้น¹ เพื่อให้เกิดผลร้ายในด้านจิตใจของผู้ถูกจับน้อยที่สุด

¹ไพจิตร บุญญพันธ์, "จับ", วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ่างแล้ว, หน้า 23.

วิธีการที่จะให้การจับสำเร็จสมความมุ่งหมายนั้น ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้บัญญัติรายละเอียดไว้ชัดเจนว่าจะต้องทำอะไร เพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ดังนี้เท่านั้น

“ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความมืองกันทั้งหลายเท่าที่ เหมาะแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 83 นี้เป็นการบัญญัติกฎหมายในกรณีที่มีเมื่อทราบตัวผู้กระทำความผิดแล้วและต่อมาภายหลังได้มีการดำเนินการขอความเห็นชอบจับกุม หรือออกหมายจับแล้วก็ดำเนินการจับกุมผู้นั้นมา เป็นผู้ต้องหา ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอาจจะจับเอง หรือติดต่อขอให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจอื่นจับตัวมาให้ก็ได้ ซึ่งข้อความดังกล่าวนี้เป็นความเห็นของนักกฎหมายท่านหนึ่ง¹ สำหรับความเห็นของผู้เขียนแล้วมีความเห็นว่าเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่ามีมาตรา 83 เพียงมาตราเดียว เท่านั้นที่กล่าวถึงวิธีการจับว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ดังนั้นการจับผู้กระทำความผิดทุกประเภทความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดซึ่งหน้า หรือผู้แจ้งให้จับ หรือจับตามหมายจับ ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 นี้ทั้งสิ้น

สำหรับในทางปฏิบัตินั้นผู้เขียนใคร่จะยกถึงประมวลระเบียบการตำรวจว่าด้วยวิธีการจับกุมและทางปฏิบัติที่ ผู้เขียนได้มีประสบการณ์มากกล่าวในคอนตอไป

บทบัญญัติในมาตรา 83 วรรคสองเป็นบทบัญญัติที่ต้องการจะให้การจับนั้นสำเร็จสมความมุ่งหมาย เพราะการใช้วิธีการตามวรรคแรกนั้นการจับอาจจะไม่เป็นผลสำเร็จเนื่องจากในบางครั้งผู้ที่จะถูกจับอาจจะใช้ความรุนแรงเพื่อโต้ตอบการจับกุมของเจ้าพนักงานได้กฎหมายจึงต้องมีบทบัญญัติวรรคสองไว้ เพื่อให้สิทธิแก่ผู้มีอำนาจจับใช้วิธีการตามสมควรแก่พฤติการณ์ เพื่อให้การจับนั้นสำเร็จผลหลักนี้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายต่างประเทศเช่นกัน ประมวลกฎหมายวิธี

¹ ทัศนะ ไชยเศรษฐ์, หลักการสอบสวนคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2528) หน้า 82.

พิจารณาความอาญาสหพันธ์มาเลเซีย มาตรา 15(2) บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลผู้จะถูกจับขัดขวางต่อสู้การพยายามที่จะจับคนหรือพยายามที่จะหลบหนีการจับ เจ้าหน้าที่งานหรือบุคคลอื่นอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น เพื่อจะให้การจับสำเร็จผล"¹

ในระบบกฎหมาย Common Law เช่นในประเทศอังกฤษก็เช่นเดียวกัน แม้จะเป็นการจับโดยมีหมายจับก็ตาม ถ้าผู้ต้องสงสัยอยู่ในบ้านและไม่ยอมให้จับแต่โดยดี เจ้าหน้าที่งานผู้ทำการจับกุมมีอำนาจเข้าไปในบ้านได้ เพื่อทำการจับกุม แม้ว่าการเข้าไปในบ้านนั้นจะทำให้ทรัพย์สินบางอย่างเกิดความเสียหายก็ตาม ถ้าข้อหาที่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดเป็นข้อหาในความผิดร้ายแรง เป็นต้นว่าความผิด treason หรือความผิดในชั้น felony กฎหมายอนุญาตให้ผู้เป็นเจ้าพนักงานที่จะทำการจับกุมตามหมายจับมีสิทธิใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องสงสัยหลบหนี ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของการจับกุม แม้ว่าในบางครั้งอาจจำเป็นถึงขนาดที่จะต้องใช้อาวุธก็ตาม²

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสอง แล้วจะเห็นว่าหลักเกณฑ์ แยกพิจารณาเป็น 3 ประการคือ

4.1.1.1 ความเหมาะสมในการจับ ในการจับนั้นผู้จับจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมเพื่อให้บรรลุผล ทำให้การจับเป็นผลสำเร็จ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องกระทำต่อตัวบุคคลที่จะถูกจับเสมอไปในกรณีที่จะถูกจับต่อสู้ขัดขวาง เช่น เอาวัตถุสิ่งใดมาถ่วงน้ำหนักมิให้ผู้ทำการจับทำการตามหน้าที่ได้สะดวก ผู้จับก็จะเอาสิ่งนั้นออก หรือเมื่อจำเป็นจะทำลายเสียก็ย่อมทำได้ หรือในกรณีที่ผู้จะถูกจับจะหลบหนีผู้จับจะเอาวัตถุสิ่งใดมาขวางกั้นเสียมิให้ไปได้สะดวก หรือยิงยางที่ล่อรถยนต์ เพื่อจะได้จับคนในรถให้ได้ ดังนี้ก็สามารที่จะทำได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 699/2502) จะเห็นได้ว่าการจับนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องกระทำต่อผู้ถูกจับโดยตรงเสมอไป อาจจะทำต่อสิ่งอื่นก็ได้ เพื่อให้การจับกุมเป็นผลสำเร็จ แต่ในบางกรณีก็จำต้องกระทำต่อตัวบุคคลที่จะถูกจับโดยตรง เพราะในขณะที่ทำการจับนั้นไม่มีทางอื่นที่จะเลือกปฏิบัติได้ เช่น ชกต่อຍผู้ที่จะถูกจับที่จะหลบหนี ไม่เช่นนั้นก็จะจับเอาตัวไม่ได้ แต่อย่างไร

¹ไพจิตร ปุญญพันธ์, "จับ", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ่างแล้ว, หน้า 14-15.

²Kenny's Outlines of Criminal Law, (18th edition, Cambridge, University Press 1962), p. 563.

ก็ตามการกระทำทั้งหลายที่ได้กระทำต่อผู้ถูกจับนั้นก็เพื่อความมุ่งหมายที่จะจับตัวบุคคลที่จะถูกจับให้ได้เท่านั้น ไม่ใช่ความประสงค์เพื่อการทำร้ายร่างกาย หรือประทุษร้ายแต่อย่างใด

4.1.1.2 การป้องกันที่เหมาะสมกับพฤติการณ์ ในกรณีที่บุคคลที่จะถูกจับหลบหนีการจับผู้ทำการจับไม่อาจใช้กำลังในการจับกุมได้เสมอไป แต่พฤติการณ์ของการหลบหนีได้กำหนดขนาดของกำลังที่อาจใช้ ถ้าจำเป็นจะต้องไล่จับในเมื่อไม่มีทางเลือกเสี่ยงดังนี้ผู้จับจำเป็นจะต้องปฏิบัติศาสสูงส เปญ เคยวินิจฉัยว่า "การใช้อำนาจตามกฎหมายไม่ได้เป็นหลักประกันว่ากฎหมายยอมให้ใช้กำลังได้เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานถูกขัดขวางต่อสู้และไม่มีวิธีอื่นใดอีกที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตน และทำให้ผู้ที่จะถูกจับ เคารพ เชื่อฟังคนได้"

วิธีหรือความป้องกันที่จะใช้นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสองบัญญัติว่า "ให้ใช้เท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่อง" หมายความว่าใช้ได้เท่าที่จำเป็น (necessary) หรือตามสมควรเพื่อให้การจับเป็นผลสำเร็จหรือป้องกันมิให้ผู้จะถูกจับหลบหนีไปเท่านั้น ถ้าหากเกินจำเป็นสมควรก็อาจต้องรับผิดชอบทางอาญา วิธีหรือความป้องกันอย่างไรจึงจะถือว่าเหมาะสมแก่พฤติการณ์และการใช้กำลังขนาดไหนจึงจะถือว่าสมควรหรือจำเป็นจะต้องใช้หรือไม่สมควรหรือไม่จำเป็นย่อมแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป คนร้ายวิ่งหนีผู้จับวิ่งตามไม่ทันจะใช้เชือกมัดวงบาศก์เหวี่ยงคล้องคอ ดึงก็ย้อมทำได้ แต่ถ้าใช้ปืนยิงแม้จะยิงไปที่เท้าโดยที่ผู้ที่จะถูกจับไม่มีอาวุธร้ายอะไร ไม่มีพฤติการณ์อื่นเป็นส่วนประกอบอีกก็อาจเป็นการใช้วิธีการที่ไม่จำเป็นได้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2481 คดีได้ความว่าตำรวจสองนายเข้าจับกุมผู้ลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตหวงห้าม ผู้ถูกจับไม่ยอมให้จับเกิดปลุกปล้ำกันผู้ใหญบ้านเข้าช่วยจับโดยใช้ไม้ตีศีรษะผู้ถูกจับ 1 ที ศีรษะแตกจึงจับตัวได้เป็นการใช้กำลังพอสมควรแก่พฤติการณ์ ผู้ใหญบ้านไม่มีความผิด ดังนี้เห็นได้ว่าการที่ผู้ใหญบ้านใช้ไม้ตีเพื่อที่จะจับนั่นเอง ถ้าไม้ตีก็คงไม่อาจจับได้และตีเพียง 1 ที จึงถือว่าเป็นการใช้กำลังพอสมควรแก่พฤติการณ์ ถ้าข้อเท็จจริงเป็นว่าใช้ก้อนอิฐก้อนหินแทนไม้หรือตีที่แขนขาผู้ถูกจับก็คงเป็นการใช้กำลังพอสมควรแก่พฤติการณ์เหมือนกัน ถ้าหากจะตีหลายทีหรือใช้ท่อนเหล็กตีอาจจะเกินสมควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

ในเรื่องนี้ทางกรมสำรวจก็ได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลระเบียบการสำรวจเกี่ยวกับคดีเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติโดยกำหนดไว้ซึ่งผู้เขียนได้นำมากล่าวไว้แล้วในตอนท้ายของเรื่องนี้

4.1.1.3 ความเหมาะสมในการควบคุมระหว่างทำการจับกุม เมื่อจับผู้กระทำความผิดได้แล้ว ผู้จับจะต้องนำผู้ถูกจับไปยังสถานีตำรวจโดยพลัน การควบคุมผู้ที่ถูกจับทั้งกระทำด้วยความเหมาะสมกับพฤติการณ์ ถ้าหากผู้จับกระทำการใดที่เป็นการรุนแรงต่อผู้ถูกจับ ผู้จับอาจถูกดำเนินคดีอาญาได้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2480 เจ้าพนักงานล้างปากเจ้าทุกข์เพื่อจะเอาฝิ่นในปาก โดยเจ้าทุกข์ต้องทว่ามีฝิ่นเถื่อน ทำให้พันเจ้าทุกข์หักสองซี่ ต้องมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีบาดเจ็บ ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 154 ไม่ใช่เป็นการกระทำโดยประมาท คดีนี้ศาลฎีกาเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีการทั้งหลายเท่าที่ เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับในคดีนี้ตามข้อเท็จจริงศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พึงต้องกันว่า จำเลยทำเกินไปจนพันหัก 2 ซี่ ถึงแม้ศาลชั้นต้นจะชี้ว่าเป็นการประมาท ศาลอุทธรณ์ว่ารุนแรงก็อยู่ในเรื่องว่ารุนแรงไม่เหมาะสมกับเรื่องอันเป็นข้อเท็จจริง จำเลยฎีกาในข้อเท็จจริงไม่ได้จึงต้องฟังว่าจำเลยทำเกินไปไม่สมแก่พฤติการณ์ในการจับ

เมื่อผู้จับได้จับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้แล้ว ถ้าหากว่าในระหว่างนำส่งสถานีตำรวจได้ทำการควบคุมไว้นานเกินควร อาจมีความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2481 ผลตำรวจจับผู้ต้องหาอีกข้างไว้ 25 ชั่วโมง ไม่ทำการส่งตัวให้หัวหน้าของตน โดยควบคุมไว้นานเกินกว่าความจำเป็น ต้องมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 270 โดยพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ว่า "ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็น" ในคดีนี้ปรากฏว่า ผลตำรวจจับและผลตำรวจชั้น จำเลยได้เริ่มควบคุมตัวนายเซ่งตั้งแต่เวลาประมาณ 15 นาฬิกา ของวันที่ 24 ตุลาคม แล้วนำไปส่งนายสิบตำรวจตรีมาลัย หัวหน้าสถานีตำรวจวัดลาดพร้าว เวลา 16 นาฬิกา ของวันรุ่งขึ้น รวมเวลา 25 ชั่วโมง ศาลเห็นว่าผลตำรวจทั้งสองนายได้ควบคุมผู้ถูกจับไว้นานเกินกว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ผู้ทำการจับ จะต้องมีอำนาจที่จะจับได้ เสียก่อน ถ้าหากไม่มีอำนาจจับและไม่จับควบคุมกักขังก็อาจต้อง รับผิดชอบทางอาญาในความผิดต่อเสรีภาพและ เขาย่อมกระทำการป้องกันสิทธิได้ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 68 หากจะใช้วิธีหรือความป้องกันที่ไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการ- จับแล้ว ผู้ถูกจับย่อมกระทำการป้องกันสิทธิได้ เช่นเดียวกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 198/2516) นอกจากนี้การใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายนั้นต้องกระทำไปเพื่อความมุ่งหมายที่จะจับตัวบุคคล ที่จะต้องถูกจับให้ได้เท่านั้นไม่ใช่เพื่อการประทุษร้าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 775/2502) ฉะนั้น ถ้าหาก เป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวกับการจับแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นการกระทำก่อนขณะหรือภายหลัง การจับ ผู้ทำการจับก็ต้องรับผิดชอบด้วย ความผิดทางอาญา และทางแพ่ง โดยทั่วไปในกรณีที่เป็น การกระทำที่ เกี่ยวกับการจับและ เป็นวิธีหรือความป้องกันที่ เหมาะสมแก่ พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับแล้ว บุคคลที่จะถูกจับก็ไม่มีสิทธิป้องกันตัว เพราะผู้ทำการจับ มีอำนาจทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แม้จะ เกิดความ เสียหายแก่ตัวบุคคลที่ถูกจับหรือทรัพย์สิน ของบุคคลผู้นั้นสักเพียงไร และแม้ผู้ถูกจับได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต เนื่องจากการกระทำของ ผู้จับก็ตาม ผู้ทำการจับก็ไม่ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2481, 699/2502 และ 755/2502) เพราะ เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้จับกระทำได้โดยชอบและในทางแพ่ง ผู้จับก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย และไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งฐานละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ เป็นหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยวิธีการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตลอดจนแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วางแนวเป็นบรรทัดฐานไว้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการจับเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างรุนแรงได้ชัดแจ้ง ดังนั้นในทางปฏิบัติเพื่อที่จะเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้อาจจะถูกจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กรมตำรวจจึงได้วางระเบียบในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานไว้เพื่อให้ปฏิบัติอยู่ในแนวทางเดียวกัน โดยวางหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 3 บทที่ 4 ว่าด้วยวิธีการจับโดยสรุปได้ดังนี้คือ

ข้อ 23 ในการที่เจ้าพนักงานหรือราษฎรจะทำการจับกุมบุคคลใดนั้น ตามปกติต้องใช้วิธีจับโดยแจ้งให้เขาทราบว่าเขาถูกจับแล้ว แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พร้อมด้วยผู้จับ

ข้อ 24 หากมีความจำเป็นและจำใช้วิธีการดังกล่าวในข้อก่อนไม่ได้โดยผู้จะถูกจับเป็นผู้ร้ายสำคัญ หรือต้องหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรง แต่เป็นผู้ที่เคยหลบหนีมาแล้วหรือหนทางที่จะหาไป เป็นที่เปลี่ยว หรือ เป็นเวลาค่ำคืน หรือ เหตุอื่น ๆ ซึ่งเป็นความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจจับและควบคุม เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีก็ใช้อำนาจจับควบคุมไปใช้ เท่าที่จำเป็นแก่การที่จะป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหลบหนี

ข้อ 25 ในการจับบุคคลตามหมายจับนั้นเจ้าพนักงานผู้จับจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียง เพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้อื่นช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขานั้นไม่ได้

ข้อ 26 เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับต้องแจ้งข้อความ
ในหมายจับให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ และถ้าเขาขอร้องที่จะดูหมายก็ให้ส่งหมายให้เขาตรวจดูด้วย
การแจ้งข้อความในหมายกิติ การส่งหมายให้เขาตรวจกิติ ให้
บันทึกไว้ในหมายนั้นพร้อมทั้งวัน เดือน ปี ที่แจ้ง และส่งให้เขาตรวจ

ข้อ 27 การจับนั้นไม่ว่าเจ้าพนักงานจับหรือราษฎรจับก็ตาม
เมื่อจับได้แล้วต้องนำตัวผู้ถูกจับพร้อมด้วยพยานหลักฐานเท่าที่จะหาได้ไปส่งยังที่ทำการของพนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที ห้ามนำแวะเวียนไปที่อื่น เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริง ๆ

ข้อ 28 เมื่อเจ้าพนักงานจับกุมบุคคลใดตามหมายจับได้แล้ว
ให้รีบรายงานไปยัง เจ้าพนักงานผู้ออกหมายโดยเร็ว และถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายต้องการ
ตัวก็ให้รีบส่งไปโดยด่วน เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ 29 เมื่อเจ้าพนักงานได้จัดการตามหมายจับแล้วให้บันทึก
รายละเอียดในการจัดการตามหมายนั้นไว้ ถ้าจัดการตามหมายจับไม่ได้เพราะเหตุใด ให้บันทึก
พฤติการณ์ที่จัดการไม่ได้แล้วส่งบันทึกนั้นไปยัง เจ้าพนักงานผู้ออกหมายโดยเร็ว

ข้อ 30 ถ้าราษฎรเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานบันทึกชื่อ อาชีพ
ที่อยู่ของผู้จับอีกทั้งข้อความพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ และให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ
(คือให้ถามค่าให้การไว้)

ข้อ 31 เจ้าพนักงานผู้จับ หรือเจ้าพนักงานผู้รับตัวผู้ถูกจับไว้
มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานไว้ได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

ข้อ 32 ถ้าตำรวจหน่วยอื่นนอกจากตำรวจเจ้าของท้องที่จะทำ
การจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจใดจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของ
ท้องที่จะทำการจับกุมนั้นทราบล่วงหน้าก่อน ถ้าไม่สามารถจะแจ้งให้ทราบล่วงหน้าได้ก็ให้รีบแจ้ง
ในขณะที่เข้าทำการจับกุม ถ้าไม่สามารถแจ้งในขณะที่ทำการจับกุมได้ก็ให้รีบแจ้งโดยเร็วที่สุดภายหลัง
ที่ได้ทำการจับกุมแล้ว ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดอันอาจเกิดผลร้ายขึ้นได้ เว้นไว้แต่
การจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งอยู่ในหน้าที่โดยเฉพาะของตำรวจหน่วยอื่น ๆ (เช่น ตำรวจกอง
ปราบปราม ตำรวจน้ำ ตำรวจรถไฟ)

ข้อ 35 การจับกุมนั้น ผู้จับจะต้องจับโดยละม่อม (โดยดี)

เมื่อจำเลยหรือผู้จะต้องถูกจับนั้นไม่ได้มีการต่อสู้ใดๆแล้ว เจ้าพนักงานจะใช้อำนาจกระทำร้ายแก่เขามิได้ เว้นแต่ผู้จะต้องถูกจับนั้นต่อสู้ หรือแสดงกิริยาต่อสู้เจ้าพนักงานผู้จับจึงจะมีอำนาจใช้อาวุธเพื่อป้องกันได้โดยไม่เกินกว่าสมควร

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีเจ้าพนักงาน หรือราษฎรผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธี หรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุมผู้นั้น

ข้อที่เจ้าพนักงานผู้จับกุมคนร้ายจะควรใช้อาวุธเพียงไรหรือไม่นั้น เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการจับเพราะเหตุว่าในบางคราวถ้าไม่ใช้อาวุธบ้างแล้วอาจทำให้การจับกุมไร้ผลหรือไม่เป็นผลดี แต่ถ้าจะใช้อาวุธโดยไม่สมควรแก่เหตุแล้ว ผลร้ายอาจเกิดแก่เจ้าพนักงานผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยสุจริตนั้นก็ได้อีก

ในการที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำเช่นไร เป็นการสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้นควรวินิจฉัยตามหลักดังนี้คือ อากาการกิริยา อาวุธ และความรุนแรงของอาวุธ กำลังและความจำเป็น

ข้อ 36 การใช้อำนาจดังกล่าวข้างต้นใช้ได้เฉพาะแต่ในเวลาต่อสู้เพื่อทำการจับกุมเท่านั้น เมื่อจับได้แล้วย่อมไม่มีอำนาจแต่อย่างใด

ข้อ 37 ในกรณีที่ผู้ถูกจับหลบหนีไปในระหว่างที่กำลังถูกควบคุมตัวโดยไม่ได้ต่อสู้นั้นห้ามใช้อาวุธป็นยิงให้พยายามวิ่งไล่ตามจับโดยเต็มกำลัง

ข้อ 38 การจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น ตามปกติห้ามมิให้ใช้อาวุธป็นยิง เว้นแต่ผู้จะถูกจับต่อสู้หรือเตรียมการต่อสู้ ไม่ยอมให้จับกุมแต่โดยดี และเจ้าพนักงานได้ขู่ว่าถ้าต่อสู้จะยิง หากผู้จะต้องถูกจับยังเตรียมการต่อสู้อยู่เช่นนี้แล้วจึงให้ใช้อาวุธป็นยิงผู้จะต้องถูกจับได้นั้นต้องพิจารณาพฤติการณ์เป็น เรื่อง ๆ ไปดังกล่าวข้างต้น

4.1.2 การแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเราต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์ ฉะนั้นเขาควรจะได้รับ ความคุ้มครองโดยกฎหมายกำหนดถึงสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา การที่กฎหมายแห่ง เล็งเช่นนี้เป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ถูกจับพ้นสภาพ

การ เป็นวัตถุแห่งการถูกชักพอกและถือว่าผู้ถูกจับ เป็นประธานในคดี¹ ซึ่งหมายความว่าผู้ถูกจับ หรือผู้ถูกกล่าวหา นั้น เป็นผู้ร่วมในคดีในฐานะเป็น "คน" ไม่ใช่วัตถุ และมีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีอาญาของ เจ้าพนักงานและ สิทธิที่จะมีทนายช่วย เหลือในคดี และที่สำคัญคือสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาที่ถูกกล่าวหาอัน เป็น เหตุที่ต้องถูกจับ

เมื่อผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหาที่เขาถูกกล่าวหา ฉะนั้นจึง เป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งที่เขาจะต้องได้รู้ "ข้อหา" ว่าเขาถูกจับในข้อหาใดในขณะนี้ จะได้ศึกษาถึง เรื่องการ แจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบว่ามีบัญญัติของกฎหมายหรือระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ในขณะนี้มีอย่างไร

¹ คณิต ฅ นคร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา", อัยการนิเทศ เล่มที่ 38 ฉบับที่ 4, (2519) หน้า 398.

ในระบบการดำเนินคดีที่ใช้มาแต่เริ่มแรกนั้นใช้ระบบใดส่วนในการดำเนินคดีอาญา ตามระบบนี้ไม่ได้แยก "หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง" และ "หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี" ออกจากกัน และไม่มี การแยกผู้ที่ทำหน้าที่ทั้งสอง หากแต่ผู้ใดส่วน (ศาลหรือผู้พิพากษา) เป็นผู้ดำเนินการเอง ทั้งสิ้น เริ่มแต่แรกเริ่มคดีคือ เมื่อทราบว่ามี การกระทำความผิดอาญาจนกระทั่งถึงการตัดสินคดี อาญา การดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้จึงไม่มีโจทก์และจำเลย หากแต่มีผู้ใดส่วน (ซึ่งเป็นทั้ง โจทก์และผู้ตัดสินในคน ๆ เดียวกัน) และผู้ถูกใดส่วน เฉพาะผู้ถูกใดส่วนก็มีสภาพ เป็นเพียงวัตถุ แห่งการชักพอกในคดีนั้นเท่านั้น การที่ระบบการพิจารณาคดี เป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่ ถูกต้อง ทำให้หาความเป็นกลางจากผู้ใดส่วนยาก และการที่ผู้ถูกใดส่วนมีสภาพเป็นวัตถุแห่งการ ชักพอกนั้น ทำให้เกิดความไม่ เป็นธรรมแก่ผู้ถูกใดส่วนเพราะ เขาไม่มีโอกาสเพียงพอที่จะแก้ข้อหา หรือต่อสู้คดีได้ รายละเอียดดู คณิต ฅ นคร; อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 396-397.

ก่อนอื่นควรเข้าใจความหมายของคำว่า "ข้อหา" เสียก่อนว่ามีความหมายอย่างไร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติในมาตราใดที่ให้คำนิยามของคำว่า "ข้อหา" ไว้ว่าหมายความว่าอย่างไร แต่กลับบัญญัติไว้ในมาตรา 134 ว่า "เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้า เจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อ นามสกุล ชาติ บังคับ บิดา มารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ..." ซึ่งกฎหมายบังคับไว้ว่าพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย เมื่อผู้ต้องหามาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนครั้งแรก แต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องแจ้งอย่างไรบ้าง

คำว่า "ข้อหา" หมายความว่าอย่างไรนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่าข้อหาไว้ว่า หมายถึง "การกระทำที่กล่าวหา หรือ เรื่องที่กล่าวหา" ข้อหาเป็นเหตุการณ์ในอดีตที่ผู้ต้องหาก่อขึ้น ส่วนการกระทำนั้นจะเป็นความผิดฐานใด เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ดังนั้นความหมายที่ปรากฏในคำว่า "ข้อหา" กับคำว่า "ฐานความผิด" จึงมีความหมายไม่เหมือนกัน¹

เมื่อการแจ้งข้อหาของ เจ้าพนักงานนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ผู้ถูกจับหรือผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบว่า เขาถูกกล่าวหาในข้อหาใด เพื่อเขาจะได้เตรียมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเขาต่อไป ดังนั้นผู้เขียนจึงขอแยกพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็น 3 ประการด้วยกันคือ

- 4.1.2.1 วัตถุประสงค์ของการแจ้งข้อหา
- 4.1.2.1 การแจ้งข้อหาของ เจ้าพนักงาน
- 4.1.2.3 การแจ้งข้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครอง เสรีภาพ

4.1.2.1 วัตถุประสงค์ของการแจ้งข้อหา วัตถุประสงค์ของการแจ้งข้อหา ก็คือ เพื่อที่จะให้ผู้ต้องหามีสิทธิแก้ข้อกล่าวหาได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นระบบกล่าวหาตามกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ เพื่อที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วแต่กรณี

¹ คณิต ฃ นคร, "การแจ้งข้อหากับ เสรีภาพของบุคคล" วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 13 (มกราคม 2522), หน้า 22.

4.1.2.2 การแจ้งข้อหาของเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญาได้บังคับไว้ว่าพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบในครั้งแรกที่ผู้ต้องหาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวน (มาตรา 134) แต่ในชั้นจับกุมกลับบัญญัติบังคับไว้ว่าผู้จับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่า "เขาต้องถูกจับ" แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ (มาตรา 83) เมื่อตีความตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว เพียงแต่ผู้จับแจ้งแก่ผู้ถูกจับว่า "เขาต้องถูกจับ" ดังนี้ก็เป็นการจับโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่จำเป็นที่ผู้จับจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับให้ทราบแต่อย่างไร การที่บทบัญญัติของกฎหมายได้บัญญัติไว้ เช่นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเท่าที่ควร อย่่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานผู้จับจะแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบเสมอไปว่า เขาถูกจับข้อหาอะไร พร้อมกับบันทึกการจับกุมโดยผู้จับ เป็นผู้บันทึกด้วย¹ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแจ้งข้อหาในชั้นจับกุมนี้มีความสำคัญน้อยไปกว่าในชั้นสอบสวนแต่อย่างไร ถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้บังคับว่าต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1549/2515) เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้ถูกจับได้ทราบว่าการกระทำความผิดในเบื้องต้นว่าถูกกล่าวหากระทำความผิดอย่างไร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกจับได้มีโอกาสที่จะแก้ข้อกล่าวหาแต่เนิ่น ๆ ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้จับจำเป็นต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับได้ทราบถึงข้อหาเสมอไป อย่่างไรก็ตามถ้าหากพฤติการณ์ในการจับนั้น ผู้จับไม่มีโอกาสที่จะแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องแจ้งข้อหา ทั้งนี้โดยเทียบเคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 319-320/2521 ซึ่งวินิจฉัยว่า "...กรณีความผิดซึ่งหน้า และเมื่อเข้าจับกุมจำเลยได้ต่อสู้นัดขวางไม่ต้องตกอยู่ในบังคับที่จะต้องปฏิบัติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก สืบตำรวจโท รินยา มีอำนาจจับกุมโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งจำเลยว่าจะต้องถูกจับ จะถือว่าการจับกุมของสืบตำรวจโท รินยา ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตั้งข้อกล่าวหาของจำเลยหาได้ไม่"

มีข้อสังเกตว่าการแจ้งว่า "เขาต้องถูกจับ" นี้ ในการแจ้งผู้จับไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำทำนองที่ว่า "เขาต้องถูกจับ" เสมอไป ถ้าหากจะพูดว่า "ผมขอจับคุณ" "คุณถูกจับแล้ว" "ผมขอควบคุมตัวคุณ" "ผมยึดตัวคุณไว้แล้ว" เป็นต้น ดังนั้น ย่อมถือว่าเป็นการ

¹ ดูรายละเอียดการบันทึกจับกุมในภาคผนวก

แจ้งว่าเขาถูกจับแล้วเช่นกัน เพราะคำว่า "เขาต้องถูกจับ" มีความหมายว่าได้ถูกจับอยู่ภายใต้การจับกุมหรือถูกควบคุมตัวแล้ว (ด้วยทลฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า "under arrest") ฉะนั้น เพียงแต่แจ้งว่าเขาต้องถูกจับแต่ไม่ได้มีการจับหรือควบคุม ย่อมไม่ถือว่าเป็นการจับแล้ว ฉะนั้น คำว่า "เขาต้องถูกจับ" นี้ มีความหมายว่าผู้ที่จะถูกจับนั้นได้ถูกจับหรือควบคุมตัวแล้ว นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่แจ้งว่า "เขาต้องถูกจับ" เท่านั้น ต้องมีการควบคุมตัวผู้ถูกจับจริง ๆ ด้วย ลำพัง แต่เพียงคำพูด เช่นนั้นอย่างเดียวย่อมไม่ถือว่าเป็นการจับ¹

ตามหลักวิธีพิจารณาความของประเทศไทยได้วางหลักว่าบุคคลผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้ง เขาถูกจับในข้อหาใด โดยได้อธิบายว่าในกรณีจับโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือประชาชน จะถือเป็นการจับที่ถูกต้องก็ต่อเมื่อได้มีการแจ้งผู้ถูกจับให้ทราบว่า เขาต้องถูกจับในข้อหาใด ถือว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่บุคคลทุกคนจะต้องได้รับรู้ถึงข้อกล่าวหา เมื่อเขาได้ถูกควบคุมตัว หากว่าสิทธิดังกล่าวนี้ได้รับการปฏิเสธการปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดของผู้จับกุม อาจจะทำให้ไปสู่ความรับผิดชอบที่มีต่อผู้ถูกจับได้ อย่างไรก็ตามผู้ถูกจับอาจจะอ้างประโยชน์ดังกล่าวนี้ไม่ได้ ถ้าหากตัวเขาเองได้กระทำการให้ตกอยู่ในสภาพที่ผู้จับกุมไม่อาจจะแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบได้ เป็นต้นว่าต่อสู้ขัดขวางการจับกุม เป็นต้น²

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าคามบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 134 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบังคับไว้เพียงว่า พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อกล่าวหา (ข้อหา) ว่าต้องหาข้อหาอะไร แต่มีได้บัญญัติถึงรายละเอียดไว้ว่าวิธีการแจ้งข้อหา นั้น จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

ในทางวิชาการ เห็นว่าการให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ในที่นี้หมายถึงแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เขาได้ก่อขึ้น และยืนยันให้เขาทราบด้วยว่า การกระทำของเขานั้นเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใด³

¹ ไทจิตร ปุญญพันธ์, "จับ" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อังแล้ว,

² Kenny's, Outlines of Criminal Law, p. 566.

³ คณิต ฃ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 46.

ในทางปฏิบัติที่พนักงานสอบสวนได้กระทำอยู่ในปัจจุบัน เช่นนี้ เพียงพอแล้วหรือไม่ เช่นแจ้งว่ากระทำความผิดในข้อหาหลักทรัพย์ รับของโจร ปล้นทรัพย์ เป็นต้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการแจ้งฐานความผิดเพียงอย่างเดียว นั้น เมื่อพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกจับ เพื่อให้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาแล้ว น่าจะไม่เป็นการเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องหาแต่ละคนนั้นมิได้มีความรู้ในด้านกฎหมายทุกคน เสมอไป การแจ้งข้อหาเพียงแต่แจ้งฐานความผิดอย่างเดียว นั้น ผู้ต้องหาอาจจะไม่เข้าใจเลยว่า เขากระทำความผิด โดยถูกกล่าวหาว่าอย่างไร ดังนั้นการแจ้งข้อหาที่ถูกต้องนั้น พนักงานสอบสวนควรที่จะต้องแจ้งถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้กระทำขึ้น (การกระทำที่อ้างว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิด) พร้อมกับแจ้งฐานความผิดให้ทราบด้วย ¹ ดังความเห็นในทางวิชาการได้กล่าวข้างต้น

¹ คณิต ฅ นคร, "การแจ้งข้อหากับเสรีภาพของบุคคล" วารสารอัยการ, อ่างแล้ว, หน้า 21-22

เหตุที่ทางปฏิบัติเป็น เช่นนี้ เพราะมักมีความเข้าใจว่า "ข้อหา" คือ "ฐานความผิด" เมื่อความเข้าใจคำว่าข้อหา คือ ฐานความผิดแล้ว ผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจึง เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้ถูกจับกุม เป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะพบกันบ่อยครั้งที่มีการตั้งฐานความผิดที่สูงไว้ก่อน หรือเพิ่มฐานความผิดที่หนักกว่า ซึ่งยังผลให้กระทบถึงเสรีภาพของผู้ต้องหา กล่าวคือ ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมหรือขังเกินกว่าความจำเป็น อีกประการหนึ่งอาจกระทบไปถึงการพิจารณาปล่อยชั่วคราวด้วย เพราะกฎหมาย (มาตรา 108) ได้วางแนวทางในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวว่าให้พิจารณาข้อหาเหล่านี้ประกอบด้วย ซึ่งอนุมาตรา (1) ได้เขียนว่า "ความหนักเบาแห่งข้อหา" ฉะนั้นเมื่อข้อหาเชื่อมโยงไปถึงฐานความผิดที่ตั้งไว้สูง ย่อมยังผลให้การพิจารณาปล่อยชั่วคราวเป็นไปไม่ได้โดยยาก รายละเอียดดู คณิต ฅ นคร, "กรมสอบสวน : ทางแก้ความเดือดร้อนของประชาชนจริงหรือ", อัยการนิเทศ เล่ม 42, (2523) หน้า 60-62

ดั่งนั้นการแจ้งข้อหาในชั้นจับกุมและสอบสวนดังกล่าวข้างต้นนี้
 ยืนยันมีความเห็นว่าควรที่จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้ทราบถึงเรื่องราวที่ผู้ต้องหาหรือ
 ผู้ถูกจับได้กระทำขึ้น พร้อมกับแจ้งฐานความผิดด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะ
 ประเทศไทยปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้โอกาสผู้ต้องหาหรือจำเลยแก้ข้อกล่าวหาหรือ
 อสูคดีได้อย่างเต็มที่

เกี่ยวกับการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา¹ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
 ของบุคคล และเพื่อให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจควบคุมผู้ต้องหาไว้นานเกินความผิดจริง ๆ
 ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกข้อบังคับฯ ไว้ว่า "การแจ้งข้อหาจะกระทำโดยเพิ่ม
 ข้อหาที่มีโทษหนักเกินกว่าโทษสำหรับการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้"¹

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 กำหนด
 ให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบดังที่ได้พิจารณาแล้วนั้น หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า
 พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนผู้ต้องหา โดยที่ไม่ได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบจะมีผลอย่างไร
 ในเรื่องนี้ย่อมถือได้ว่าความผิดนั้นยังมิได้มีการสอบสวนโดยชอบ ยังผลให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดี
 นั้นไม่ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า
 "สำหรับข้อหาความผิดฐานลักขโมยนั้น แม้จะปรากฏว่า นางมาลินี พิพัฒน์วีรวัฒน์ นายเวียงซง
 แซ่ปิง และ นายคิม แซ่โอ้ว ผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้เข้าประชุมด้วยตนเอง โดยมอบให้ นายเชาว์
 วิจิตรกาญจน์ นายเสรี นูระวัฒนากุล และ นายจิ่งหัง แซ่โอ้ว เข้าประชุมแทน โดยไม่มี
 หนังสือมอบอำนาจ แล้วผู้เข้าประชุมแทนเป็นผู้มอบอำนาจให้ นายเชาว์ วิจิตรกาญจน์ ไปร้องทุกข์
 อันถือไม่ได้ว่า นางมาลินี พิพัฒน์วีรวัฒน์ นายเวียงซง แซ่ปิง และ นายคิม แซ่โอ้ว ผู้เป็น
 หุ้นส่วนได้มอบอำนาจให้ นายเชาว์ วิจิตรกาญจน์ ไปร้องทุกข์ก็ตาม แต่ปรากฏว่ามีผู้เป็นหุ้นส่วน
 อีก 2 คน ได้เข้าประชุมด้วยตนเอง คือ นายช็อดง แซ่เซี่ยว และ นายเกี้ยยาม แซ่แต้ และ
 ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งสองคนนี้ได้มอบอำนาจให้ นายเชาว์ วิจิตรกาญจน์ ไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน
 ตามเอกสารหมาย จ. 7 มีปัญหาว่า นายช็อดง แซ่เซี่ยว และ นายเกี้ยยาม แซ่แต้ เป็นผู้
 เสียหายหรือไม่ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยปัญหานี้โดยที่ประชุมใหญ่แล้ว มีมติว่า ในกรณีที่มีหุ้นส่วนผู้จัดการ

¹ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2525. (ฉบับที่

ยึดยกทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนจำกัด เสีย เองนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งย่อมเป็นผู้เสียหาย ฉะนั้น เมื่อ นายช็อคง แซ่เซียว และ นายเกียยาม แซ่แต้ ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่ง เป็นผู้เสียหายดังกล่าวได้ มอบอำนาจให้ นายเซาว์ วิจิตรกาญจน์ ไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนโดยชอบแล้ว เช่นนี้ พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนและพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องในความผิดดังกล่าวได้

ส่วนความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิด เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 42 ได้ความ จากคำเบิกความของ ร้อยตำรวจเอก สมเกียรติ พ่วงทรัพย์ พนักงานสอบสวนพยานโจทก์ว่า "ข้าพเจ้าแจ้งข้อหาให้จำเลยทราบตามที่ นายเซาว์ได้แจ้งความไว้เท่านั้น" คือแจ้งข้อหาให้จำเลย ทราบ เฉพาะความผิดฐานยึดยกทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วน ตามบันทึกมอบคดีความผิดคือส่วนตัวเอกสาร ทนาย จ. 9 ซึ่งไม่รวมถึงความผิดฐานนี้ด้วย ทั้งตามคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยที่โจทก์อ้าง เอกสารทนาย จ. 41 ก็ไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหาว่าจำเลยทำบัญชีบดุลของห้าง หุ้นส่วน อันเป็นความเท็จตามฟ้องโจทก์อัน เป็นความผิดฐานนี้ จึงถือไม่ได้ว่าได้มีการสอบสวนความ ผิด ตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิด เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ ดังกล่าว โจทก์จึงไม่มี อำนาจฟ้องจำเลยในความผิดดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

พิพากษาแก้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เป็นว่าให้ยกฟ้องโจทก์และ โจทก์ร่วม เฉพาะข้อหาความผิดต่อพระราชบัญญัติกำหนดความผิด เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนฯ นอกจากที่ แก้ให้ เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์"

คำพิพากษากฎีกาฉบับนี้ ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้หมายเหตุ ท้ายคำพิพากษากฎีกาฉบับนี้ว่า

"การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบในการสอบสวนนั้น มีบัญญัติใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ผลของการไม่แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา เท่าที่เห็น ได้ ก็คงเป็นแต่จะใช้คำให้การของผู้ต้องหา เป็นพยานยันผู้ต้องหาไม่ได้เท่านั้น แต่จะถึงกับทำให้การ สอบสวนเสียไปนั้น อาจมากเกินไปก็ได้ ตามมาตรา 130 การสอบสวนไม่จำเป็นต้องมีผู้ต้องหาอยู่ด้วย ซึ่งเห็นได้ว่าทำได้ ตั้งแต่ยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหา ไม่มีการแจ้งข้อหาก็สอบสวนได้ เป็นการสอบสวนแล้ว ตามมาตรา 2(11), 131 การสอบสวนคือ รวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ใช่รวบรวมคำให้การ ผู้ต้องหาด้วย ฉะนั้นจึงน่าจะมุ่งหมายถึงพยานหลักฐานที่มีในชั้นสอบสวนเท่านั้น ซึ่ง เป็นการสอบสวน

อัยการจะฟ้องนอกเหนือไปไม่ได้ เช่นจะเพิ่ม เต็มฟ้องตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในศาล แต่ไม่มีในชั้นสอบสวนนั้นทำไม่ได้ ไม่น่าจะเลยไปถึงคำให้การผู้ต้องหา ถ้าไม่แจ้งข้อหา การสอบสวนก็ไม่ชอบไปด้วย หรือพยานบางปากได้มาโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 133 คงไม่เป็นเหตุที่จะอ้างว่าการสอบสวนไม่ชอบ อัยการฟ้องไม่ได้ อนึ่ง การสอบสวนอาจเสร็จสิ้นและมีคำสั่งฟ้องได้ตามมาตรา 141 โดยไม่ได้ตัวจำเลยมาเลยก็ได้"

4.1.2.3 การแจ้งข้อหากับการคุ้มครองเสรีภาพ เมื่อผู้ต้องหาได้ถูกแจ้งข้อหาแล้ว ผลที่ตามมาคือการควบคุมตัว (บทบัญญัติมาตรา 87) เหตุนี้การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหานั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ดังนั้นผู้แจ้งข้อหาต้องแจ้ง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เขาทราบดีพร้อมกับฐานความผิดให้เขาได้ทราบด้วย เพราะฐานความผิดนั้นมีผลถึงระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาด้วย เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหาได้มีโอกาสคัดค้าน หรือหามาตรการคุ้มครองตนเอง ซึ่งผู้ต้องหาเมื่อทราบฐานความผิดแล้ว จะได้มีโอกาสคัดค้านการขออำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาจากศาล (มาตรา 87) ได้ ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ศาลจะได้มีโอกาส เข้ามาคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกจับ

หลักการดังกล่าวข้างต้นนี้ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่แล้ว จะแจ้งข้อหาเฉพาะฐานความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำผิดขึ้นเท่านั้น ส่วน เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสอบสวนผู้เสียหาย พยานนั้นพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้แจ้งรายละเอียดให้ผู้ต้องหาทราบแต่อย่างใด ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้รู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้โอกาสผู้ต้องหาได้แก้ข้อกล่าวหา ดังนั้นเพื่อความสงบสุขของสังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในเบื้องต้นกรมตำรวจน่าจะดำเนินการทำบันทึกเรียนให้พนักงานสอบสวนทั่วประเทศได้ปฏิบัติ เป็นแนวทางเดียวกัน หลังจากนั้นควรเสนอเรื่องไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี และแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อบัญญัติเป็นกฎหมายให้ชัดเจนในโอกาสต่อไป

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในการถูกจับกุมดังกล่าว ปัจจุบันศาลได้มีแนวโน้มที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหามากขึ้น โดยพิจารณาคำร้องของพนักงานสอบสวน หากศาลเห็นว่าคดีนั้น ๆ ไม่มีพยานหลักฐาน หรือไม่มีเหตุอันควรที่จะฝากขังต่อศาล ศาลจะส่งปล่อยตัวผู้ต้องหาไปทันที ดังข้อเท็จจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน เช่นคดีข่องโจร เป็นต้น

4.1.3 กรณีผู้ถูกจับถึงแก่ความตายในระหว่างทำการจับกุม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงวิธีการจับว่า ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับ ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความมั่งงัดกันทั้งหลาย เท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ ในการจับผู้นั้น ในกรณีที่ผู้เขียนเห็นว่ากรณีผู้จับได้กระทำให้ผู้ถูกจับถึงแก่ความตายในระหว่าง เข้าทำการจับกุม ดังที่คนโดยทั่วไปมักเรียกกันว่า "จับตาย" หรือ เจ้าพนักงานมัก เรียกกันติดปากว่า "คดีวิสามัญฆาตกรรม" นี้ก็เป็นวิธีการจับอย่างหนึ่ง แต่มีผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ด้วยกัน และอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางด้านความเป็นอยู่ของครอบครัวของผู้ตาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 83 วรรคสองแล้ว กฎหมายยังได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษอีกว่าคดีดังกล่าวนี้ต้องมีการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3) เจตนารมณ์ของกฎหมายที่บังคับไว้เช่นนี้ก็เพื่อที่จะพหุงความยุติธรรมไว้ มิให้เจ้าพนักงานกลั่นแกล้งรังแกประชาชน และเพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปหรือญาติมิตรของผู้ตายได้เห็นว่ารัฐได้ให้ความ เป็นธรรมแก่ผู้ตายโดย เสมอภาคกัน ผู้เขียนเห็นว่าคดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ เป็นวิธีการจับอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องปฏิบัติกัน เป็นพิเศษ จึง เห็นสมควรที่จะนำมากล่าวไว้โดยย่อ ดังนี้

4.1.3.1 วิวัฒนาการของกฎหมาย

"วิสามัญฆาตกรรม" เป็นคำที่ใช้ตามพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ซึ่งหมายความว่าถึง คดีฆาตกรรมที่ผู้ตาย ตายด้วยการถูก เจ้าพนักงานฆ่าตายในเวลา กระทำการคามหน้าที่ อันเป็นวิธีการให้ข้าราชการพลเรือนกับข้าราชการตุลาการร่วมกันทำการชั้นสูตรพลิกศพเพื่อทราบ ชื่อ ตระกูล ที่อยู่ อาชีพ และความประพฤติของผู้ตาย ผู้กระทำให้ตาย เหตุผล และสาเหตุที่ตายเท่าที่จะทราบได้ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 โดยความในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 ได้บัญญัติถึงเหตุที่ต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพ และวิธีการชั้นสูตรพลิกศพไว้ แม้จะมีการแก้ไขหลายครั้งหลายคราวก็ได้เรียกคดีที่มีการชั้นสูตรพลิกศพว่า คดีวิสามัญฆาตกรรมดังพระราชบัญญัติฉบับเดิม แต่เนื่องจากคดีฆาตกรรมตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้มีสาเหตุ ลักษณะ และ

วิธีปฏิบัติในการชันสูตรพลิกศพ เป็นทำนองเดียวกัน ดังนั้นในวงการนักกฎหมาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงยังคิดศัพท์เดิมว่า "คดีวิสามัญฆาตกรรม คลอดมา"¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ฉบับที่ใช้ มาแต่แรกนั้น ได้บัญญัติวิธีการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมไว้ โดยให้ผู้พิพากษานายหนึ่ง ของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ในเขต เป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพด้วย โดยร่วมชันสูตรพลิกศพกับ แพทย์ ต่อมาความในมาตรา 150 นี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 มาตรา 8 เป็นว่า การ ชันสูตรพลิกศพนั้นให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมกับแพทย์ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ โดยที่ ผู้พิพากษาไม่ต้องออกไปร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วย แต่เมื่อทำการชันสูตรพลิกศพแล้วพนักงาน สอบสวนจะต้องส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้พนักงานอัยการได้ทำคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ ศาลไต่สวน ครั้นต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515² บัญ 2 ให้ยกเลิกความในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ดังที่กล่าวข้างต้น เป็นว่า "... ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้าง ว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้น พนักงานสอบสวนและแพทย์จะต้องทำการชันสูตร พลิกศพ พร้อมด้วยพนักงานอัยการนายหนึ่ง ซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น... ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 333 นี้ ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามา มีส่วนเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ด้วย และเมื่อได้ทำการชันสูตรพลิกศพ เสร็จแล้ว และพนักงานสอบสวนได้ทำสำนวนชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้ว ไม่ต้องให้ศาลไต่สวน อีก โดยให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องให้ศาลไต่สวนเหมือนเช่นเดิม โดยในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับดังกล่าวอ้างเหตุผลว่า หากต้องยื่นคำร้องให้ศาลทำการไต่สวนอีกจะก่อให้เกิดความไม่สะดวก และเหมาะสม ต่อมาภายหลัง เมื่อได้มีการบังคับใช้ความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว ปรากฏ ข้อเท็จจริงว่า เจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น

¹ สนิท สนั่นศิลป์, •คู่มือคดีวิสามัญฆาตกรรม• (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิ การพิมพ์, 2527) หน้า 1.

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 190 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515, หน้า 167

เมื่อถึงราษฎรตาย หรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้ว มักจะอ้าง และทำสำนวน เป็นคดี
 วิสามัญฆาตกรรม และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวน
 ก่อน อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติของผู้ตายไม่สามารถนำพยาน เข้าสืบ เป็น
 การให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป ดังนั้นจึงได้มีการยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่
 333 เสีย โดยการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523¹ ซึ่งความในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ที่ถูกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 333 ยกเลิกไป
 กลับมาใช้บังคับต่อไป

ดังนั้นในปัจจุบันในคดีวิสามัญฆาตกรรม เมื่อพนักงานสอบสวนได้
 ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์เสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ และ
 ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการได้ทำคำร้องต่อศาลชั้นต้น
 แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ศาลทำการไต่สวนต่อไป

จากการที่กล่าวถึงวิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญ
 ฆาตกรรม หากจะกล่าวในทางวิชาการย่อมเห็นได้ว่า การชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม
 เป็นวิธีการพิเศษในเรื่องพยานวัตถุ และจัดว่าเป็น เรื่องที่มีความสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการ
 ดำเนินคดี การที่ให้ศาลหรือพนักงานอัยการ เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การชันสูตรพลิกศพ นับว่าเป็น เรื่อง
 การล่วงล้ำที่ดีและถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามมีผู้แสดงความเห็นไว้ว่าในขณะนี้ได้ให้ความ
 สำคัญต่อการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมค่อนข้างน้อย เพราะการชันสูตรพลิกศพกระทำ
 โดยพนักงานสอบสวนกับแพทย์เท่านั้น พนักงานอัยการ เพียงทำหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้มีการ
 ไต่สวนการตาย ซึ่งเป็นเพียงการปฏิบัติให้ถูกต้องตามรูปแบบเท่านั้น²

4.1.3.2 ขั้นตอนการไต่สวนชันสูตรพลิกศพในปัจจุบัน

การชันสูตรพลิกศพมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 148 ว่า

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 113 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2523.

²คดี ๗ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 144.

" เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาตินั้นคือ

- (1) ช้ำตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ"

และมาตรา 150 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติไว้เป็นคดีวิสามัญฆาตกรรม

ดังนี้

"ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว..."

คดีวิสามัญฆาตกรรมมีวิธีการดำเนินการอยู่ 2 ประการคือ การชันสูตรพลิกศพ และการสอบสวนคดีอาญา

1. การชันสูตรพลิกศพ เมื่อมีการแจ้งการตาย (ผู้มีหน้าที่แจ้งการตายได้แก่ สามี ภรรยา ญาติมิตร ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 149) แล้วพนักงานสอบสวนผู้ได้รับแจ้งมีหน้าที่ต้องแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพให้ทราบ ซึ่งมาตรา 150 ได้กำหนดไว้ว่า

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งอาจเป็น
คนละคนกับพนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่สอบสวนและ

(2) สาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย
หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่
กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล บุคคลดังกล่าวมานี้จะต้องถือปฏิบัติตาม

ที่กฎหมายระบุไว้ความลำดับโดยเคร่งครัด และการแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ไปร่วมชันสูตรพลิกศพนี้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตรง การแจ้งอาจจะแจ้งด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้¹

วิธีการชันสูตรพลิกศพ จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้างนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เท่าที่จำเป็น เท่านั้น นอกนั้นก็ปล่อยให้ เป็นดุลพินิจของผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็น เจ้าพนักงานของรัฐที่จะดำรงไว้ซึ่งความ ยุติธรรม เป็นผู้กระทำว่าจะกระทำได้ละเอียดรอบคอบ บริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ผู้ตาย และผู้กระทำให้ เขาตายหรือไม่อย่างไร วิธีการที่กำหนดไว้ตามกฎหมายมีดังนี้

(1) ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรไว้² กฎหมาย บัญญัติไว้เพียงกว้าง ๆ เท่านั้น ในทางปฏิบัติจะมีแบบฟอร์มรายงานการชันสูตรพลิกศพให้กรอกตาม รายการ³ เช่น รายละเอียดของสภาพศพ บาดแผลผู้ตายตายเพราะบาดแผลใด วิธีกระสุนปืน เป็น อย่างไร กระสุนปืนเข้า-ออกทางไหน ฯลฯ เป็นต้น

(2) ทำบันทึกการสอบสวนประกอบการชันสูตรพลิกศพ เพื่อทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใคร เป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้⁴ ในการสอบสวนต้องสอบสวนสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตายด้วย⁵ สำหรับการสอบสวนนี้ให้ปฏิบัติ ทำนองเดียวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยอนุโลม⁶

(3) ทำความเห็น เป็นหนังสือ แสดงเหตุและพฤติการณ์ ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายเมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใคร หรือสงสัยว่าใครเป็น ผู้กระทำผิด เท่าที่จะทราบได้⁷

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก.

³ คู่มือรายละเอียดในภาคผนวก

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154.

หลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้เรียกว่า ส่วนวน

ชั้นสุตรพลิกศพ เมื่อได้มีการชันสุตรพลิกศพแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องส่งส่วนวนชั้นสุตรพลิกศพ ไปยังพนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวน และทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร คายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำ เท้าที่จะทราบได้ เมื่อได้รับส่วนวนชั้นสุตรพลิกศพ พนักงานอัยการจะได้ตรวจสอบส่วนวนดังกล่าว หาก เห็นว่าเป็นการถูกต้อง พนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ทำการไต่สวน คำร้องดังกล่าว เป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว ไม่มีผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาล และศาล จะทำการไต่สวน ศาลต้องปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่ทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวน ไม่น้อยกว่า 15 วัน¹ และพนักงานอัยการจะต้องแจ้งกำหนดการไต่สวนของศาลไปยังสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตายคนใดคนหนึ่งให้ทราบเท่าที่ สามารถจะทำได้² ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะออกหนังสือและอัดสำเนาประกาศของคำสั่งส่ง ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการแทน ในชั้นไต่สวนนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทน โดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการ นำสืบ และนำพยานอื่นของตนเข้าสืบได้ด้วย โดยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้³ ในการนี้ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบ เพิ่ม เติมหรือ เรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้⁴

เมื่อทำการสืบพยานตามที่พนักงานอัยการนำ เข้าสืบ และหรือ พยานอื่นจนเสร็จสิ้น แล้วศาลก็จะมีคำสั่งว่า ผู้ตายคือใคร คายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและ พฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท้าที่จะทราบได้ คำสั่งของ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหก

ศาลนี้เป็นถึงที่สุดคือ อุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดี เกี่ยวกับการตาย¹ นั้น

2. การสอบสวนคดีอาญาในคดีวิสามัญฆาตกรรม. นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องทำสำนวนไต่ส่วนชั้นสูตรพลิกศพแล้วดังกล่าวย่างต้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญา โดยรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการสอบสวน เกี่ยวกับความผิด เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เหมือนคดีอาญาทั่วไป ด้วย

การปฏิบัติ เกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรมนี้ พนักงานสอบสวน นอกจากจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้ว ในทางปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามประมวลระเบียบฯ ดังต่อไปนี้ด้วยคือ

1. ประมวลระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 10 บทที่ 2 พอสรรปได้ดังนี้คือ²

ข้อ 323 (1) พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ตายโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อนที่ศพนั้นจะนำเพื่อย

(2) ให้รีบส่งลายพิมพ์นิ้วมือนั้นไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการวิทยาการเขตแล้วแต่กรณี และให้หน่วยงานดังกล่าวนี้แจ้งผลการตรวจสอบโดยเร็ว

(3) ถ้าผู้ตาย เป็นคน เคยต้องโทษ หรือกระทำความผิดแล้ว อยู่ในระหว่างหลบหนี ให้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องที่ทราบ เพื่อจำหน่ายออกจากบัญชี

(4) รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคเจ็ด.

² ประมวลระเบียบตำรวจ เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 10 ออกโดยคำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ข้อ 324 ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายทำหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้ชันสูตรพลิกศพ และห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เว้นไว้แต่จะบันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นมอบให้ผู้ชันสูตรพลิกศพรวมเข้าสำนวนไว้เพื่อดำเนินการต่อไป

2. ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีพิพาท เป็นผู้เสียหาย หรือ เป็นผู้ต้องหาในความผิด อาญา พ.ศ. 2498, พ.ศ. 2499, พ.ศ. 2507 และ พ.ศ. 2512 โดยมีสาระสำคัญพอสรุป ดังนี้

ข้อ 36 ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยผู้ตายเป็นทหาร ก็ให้จัดการให้มีการสอบสวนและชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร ส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตร เข้านั่งฟังการสอบสวนในโอกาสแรกที่กระทำได้ และถ้าในท้องที่นั้นมิมีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารอยู่ ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร เป็นเจ้าพนักงานแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ถ้าในท้องที่ที่ไม่มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร หรือ แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารไม่สามารถจะมาได้ จึงให้ใช้แพทย์หรือบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 แต่ถ้าเป็นกรณีที่ได้นำผู้บาดเจ็บไปเพื่อรักษาพยาบาลก่อนตายและได้นำไปไว้ ณ โรงพยาบาลซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำ ก็ให้ใช้แพทย์นั้น เป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ถ้าฝ่ายทหารไม่มานั่งฟังการสอบสวนตามกำหนดนี้ ก็ให้พนักงานชันสูตรศพทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป ในกรณีที่ผู้แทนฝ่ายทหารเข้าฟังการสอบสวนด้วยนั้น จะทำบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ เช่น ทำแผนที่ ถ่ายรูป และขอส่งเอกสารนั้นต่อพนักงานชันสูตรพลิกศพ ก็ให้พนักงานชันสูตรพลิกศพรับบันทึกพร้อมสำนวนไว้ เพื่อดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าการตายเกิดขึ้นในจังหวัดที่ไม่มีที่ตั้งกรมกองทหาร การแจ้งดังกล่าวนี้ให้แจ้งไปยังสัสดีจังหวัด หรือกรม กองทหารอื่นที่ใกล้เคียง¹

¹ระเบียบข้อตกลงนี้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย โดยคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 830/2518

3. พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.

2495 มาตรา 22 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519 ข้อ 13 หอสรุปได้ดังนี้

(1) นายกรัฐมนตรีต้องได้ประกาศว่าเขตนั้น ๆ เป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ จึงจะใช้วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495

(2) ผู้ตายนั้นเป็น "ผู้ซึ่งสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่ากระทำความผิด" ตามพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 หรือมูลเหตุแห่งการตายของผู้ซึ่งถูกสงสัยดังกล่าว เกิดโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ผู้ตายเพียงแต่เป็นผู้ซึ่งถูกสงสัย โดยมีเหตุอันควรว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมูลเหตุแห่งการตายของผู้ซึ่งถูกสงสัยเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เท่านั้น ก็ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกลั่นแกล้งกันขึ้นนั่นเอง

(3) พนักงานสอบสวนหรือนายทหารสัญญาบัตรที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้กระทำการชันสูตรพลิกศพพร้อมกับเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบลหรืออนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล หรือแพทย์ทหาร หรือเจ้าหน้าที่เสนารักษ์ที่ปฏิบัติราชการอยู่ในท้องที่นั้น เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพนั้นไว้ให้พนักงานสอบสวนหรือนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย เป็นผู้ทำหน้าที่แจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

(4) เมื่อทำการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหรือนายทหารสัญญาบัตรผู้ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพจัดการส่งบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวน (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) จะต้องทำการสอบสวนแล้วส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ถ้าเป็นกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ถ้าเป็นคดีขึ้นศาลพลเรือน ผู้ว่าราชการจังหวัด

จะต้องส่งสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการ เพื่อให้อธิบดีมีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ถ้าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในอำนาจศาลทหาร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังเจ้ากรมพระธรรมนูญ และให้เจ้ากรมพระธรรมนูญมีอำนาจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง

(5) พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. 2495 ยังมีข้อยกเว้นอีกว่า "หากปรากฏว่าการชันสูตรพลิกศพจะเป็นอุปสรรคแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามของเจ้าพนักงาน หรือจะเป็นอันตรายแก่เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่แล้ว จะไม่ทำการชันสูตรพลิกศพก็ได้" ซึ่งข้อยกเว้นไม่ต้องชันสูตรพลิกศพนี้ กฎหมายก็ยังคงให้มีการสอบสวนอยู่นั้นเองคือ "ให้ผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เขต ทำบันทึกเหตุที่ไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพนั้นไว้ และส่งบันทึกไปยังพนักงานสอบสวน เพื่อทำการสอบสวน แล้วดำเนินการส่งสำนวนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดส่งไปยังกรมอัยการ หรือกรมพระธรรมนูญแล้วแต่กรณี โดยปฏิบัติตามข้อ 4" ซึ่งโดยสรุปแล้ว พนักงานอัยการและศาลชั้นต้นไม่ได้เกี่ยวข้องในเรื่องนี้เลย

จากที่กล่าวข้างต้นนี้จะ เห็นได้ว่าการชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 นี้ มีลักษณะเฉพาะต่างกับการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะว่ากฎหมายได้มีเจตนารมณ์ที่มุ่งหมายไว้ 2 ประการคือ

1. เพื่อความปลอดภัยของเจ้าพนักงานของรัฐ
2. เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งอันเกิดจากการกระทำของ

เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้นเอง

4.1.4 ระยะเวลาในการส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และวิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับกุม

4.1.4.1 ระยะเวลาในการส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามกฎหมายบัญญัติไว้แต่เพียงว่า "เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยทันที¹ กฎหมายใช้คำว่า

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคแรก

"โดยทันที" ไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นอย่างอื่นไว้แต่ประการใด ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า "โดยทันที" นี้ มีความหมายแคไหน แต่วรรคท้ายของมาตรานี้ก็กลับบัญญัติไว้ว่า "ในกรณีจำเป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่ทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับ เสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรานี้ก็ได้" ผู้เขียนมีความเห็นว่าคำว่า "โดยทันที" นี้ ควรจะมีความหมายดังที่ปรากฏในประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 27 ซึ่งได้วางเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับ เจ้าพนักงานดังมีรายละเอียดดังนี้ "การจับนั้นไม่ว่าเจ้าพนักงานจับหรือราษฎรจับก็ตาม เมื่อจับได้แล้วต้องนำตัวผู้ถูกจับพร้อมด้วยพยานหลักฐานเท่าที่จะหาได้ไปส่งยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที ห้ามนำพาไปอื่น เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริง ๆ ..."

หากว่าผู้ถูกจับเจ็บป่วยในระหว่างถูกควบคุมตัว ประมวลระเบียบการตำรวจฯ ข้อ 27 ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกับความในมาตรา 84 วรรคท้ายว่า "ในกรณีจำเป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่ทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับ เสียก่อน หรือนำตัวผู้ถูกจับส่ง โรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด เพื่อให้ผู้ถูกจับที่เจ็บป่วยได้รับการรักษาพยาบาล เสียก่อนที่จะนำตัวส่งยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้" ในปัจจุบันนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ (3) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 มาตรา 3 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ถูกจับที่ถูกควบคุม มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็ว เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งเป็นการบังคับให้ผู้จับต้องจัดการรักษาพยาบาลผู้ถูกจับโดยเร็ว เมื่อมีการเจ็บป่วยขึ้น

สำหรับปัญหาในเรื่อง เกี่ยวระยะเวลาในการส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และเรื่องเกี่ยวกับระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกจับในระหว่างสอบสวน ตามแนวทางกฎหมายของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าแตกต่างกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ดังที่ได้กล่าวข้างต้นอย่างมาก กล่าวคือในต่างประเทศ อำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนมีจำกัด ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้เคยแสดงความคิดเห็นไว้ว่า "ในต่างประเทศ อำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนมีจำกัด เช่นที่เบลเยียม เจ้าพนักงานควบคุมตัวได้เพียง 48 ชั่วโมง แล้วต้องนำตัวมาส่งศาล ส่วนในประเทศอื่น เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน เดนมาร์ก ที่เคยไปดูงานมา อำนาจควบคุมของเจ้าพนักงานก็จำกัด

ทั้งนั้น"¹ แต่กฎหมายไทยนั้น เห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหา เป็น เวลานาน และมีอำนาจขอให้ศาลขังผู้ต้องหาต่อไปได้อีก

ในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาศาลสูงสุดแห่งสหรัฐ ในคดี *Mc Nabb v. United States*, 318 U.S. 332, 63 S.Ct. 608, 87 L. Ed. 819 (1943) และในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทุกมลรัฐ ต่างได้ระบุให้เห็นถึง บทบัญญัติที่ว่า เมื่อทำการจับกุมบุคคลใดแล้ว เจ้าพนักงานผู้ทำการจับต้องรีบนำตัวผู้ถูกจับส่งไปยัง ศาล (Magistrate's Court) ในทันทีทันใด หรือภายในเวลาเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้² เช่น ในมลรัฐ California, The Penal Code, Section 825 วางเป็นหลักไว้ว่า ".....the officer must take the defendant before the magistrate "without unnecessary delay, and in any event, within two days after his arrest, excluding Sundays and holidays". และยังมีหลักเกณฑ์ต่อไปว่า เมื่อผู้ถูกจับได้มาถึงศาลแล้ว ผู้พิพากษามีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำประวัติผู้ต้องหา

(2) แจงข้อหาให้ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

ในชั้น felony ก็ต้องแจ้งให้ทราบถึงสิทธิเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้อง (preliminary hearing) และ

(3) สิทธิที่จะขอประกันตัว กระบวนการดังกล่าวเรียกว่าการนำตัวผู้ต้องหามาศาล เพื่อให้การตอบข้อกล่าวหาทางอาญา (arraignment)³

¹ ทยุค แสงอุทัย, "ใครควรมีอำนาจสอบสวน", วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม 1, (2512), หน้า 25.

² Hazel B. Kerper ; Introduction to the Criminal Justice system, pp. 274-175.

³ Ibid, p. 275.

สำหรับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นก็เช่นเดียวกัน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทุกมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้จำกัดอำนาจควบคุมของ เจ้าพนักงานสอบสวนไว้อย่างมาก เพราะเล็งเห็นว่าผู้ถูกจับยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ การควบคุมตัวใน ระหว่างการสอบสวนย่อมเป็นการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง กฎหมาย จึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเคร่งครัด

มีการพยายามที่จะจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องจับขึ้นมาในปี ค.ศ. 1947 โดย The Interstate Commission on Crime ได้ยกร่าง The Uniform Arrest Act¹ ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการตราบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องจับ ของแต่ละมลรัฐ โดยในมาตรา 11 ของ The Uniform Arrest Act ได้บัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุม (Length of Detention) ตัวผู้ต้องหาไว้ว่า "If not otherwise released, every person arrested shall be brought before any available magistrate within twenty-four hours of arrest, Sundays and holidays excluded, unless a judge of the (district) court of the (district) where he is detained or of the (district) court of the (district) where the Crime was committed for good cause shown orders, that he be held for a further period of not exceeding forty-eight hours".²

จากบทกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าได้มีการให้ความสำคัญคุ้มครอง แก่สิทธิของผู้ถูกจับ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ให้ถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะต้องคอยสอดส่องดูแลว่าการจำกัดเสรีภาพของประชาชน โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารได้กระทำไปโดยมีเหตุสมควรหรือไม่

¹ดูรายละเอียดในภาคผนวก.

²Hazel B. Kerper ; Introduction to the Criminal Justice System, pp. 251-253.

4.1.4.2 วิธีการและระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกจับ

ดังได้กล่าวมาในบทที่แล้วถึงความหมายของการควบคุมตัวว่า หมายรวมถึงการคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจในระหว่างสืบสวน สอบสวนตามกฎหมายนั้น การควบคุม เริ่ม เมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ¹ และโดยที่การควบคุมมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้การสอบสวน เป็นไปได้โดย เรียบร้อย และเพื่อการประกันมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ฉะนั้นการควบคุมจึง เป็น เรื่องของรัฐ ราษฎร ไม่มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับ² เมื่อการควบคุมตัวผู้ถูกจับมีความจำเป็นที่ ต้องทำดังที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น ฉะนั้นในบทนี้จึงควรที่จะได้ศึกษาถึงวิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับว่า กฎหมายหรือระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มีอยู่อย่างไร เพียงพอที่จะ เป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพของบุคคลผู้ถูกจับ เพียงไรหรือไม่

วิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับอาจแยกพิจารณาได้ เป็น 2 ประการ

ด้วยกันคือ

(1) วิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับในชั้นจับกุม กฎหมายได้มีบัญญัติ

ไว้เพียงกว้าง ๆ ว่า

"ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับ เกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกัน

มิให้เขาหนีเท่านั้น"³

จากการที่กฎหมายวางหลักไว้เช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่า กฎหมาย ได้กำหนดถึงจุดมุ่งหมายหลักของการควบคุมผู้ถูกจับในชั้นจับกุม ก็เพื่อเป็นการประกันการมีตัวของ ผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ เพราะมีหลักกฎหมายกำหนดว่าถ้าผู้ต้องหา ไม่อยู่ในอำนาจของศาล อัยการต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมฟ้อง⁴ นอกจากนี้ก็ยัง เป็นการสอดคล้อง

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

² คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 90.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165

กับหลักที่ว่าไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์ ฉะนั้นจึงต้องให้หลักประกันแก่ผู้ถูกจับไว้ในทุก ๆ กรณี กล่าวคือ กฎหมายได้ให้หลักประกันผู้ถูกจับว่า เขายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ฉะนั้นการควบคุมตัวเขาก็เพื่อความจำเป็นดังที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น เมื่อถ้อยคำในกฎหมาย เป็น เช่นนี้ย่อม เป็นการแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า การควบคุมตัวผู้ถูกจับถือเป็นเรื่องข้อยกเว้น จะมีเฉพาะกรณีที่มีความจำเป็น เท่านั้น โดยหลักแล้ว เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องปล่อยตัวผู้ถูกจับ จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ก็ เฉพาะกรณีจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้เขาหลบหนีเท่านั้น¹

เมื่อเจตนารมณ์ของกฎหมายให้อำนาจผู้จับที่จะใช้วิธีการควบคุมผู้ถูกจับ เพียง เพื่อป้องกันมิให้ผู้จับหลบหนีเท่านั้น ดังนี้ถ้าหากผู้จับใช้วิธีการควบคุมที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของกฎหมาย อันยังผลให้ผู้จับอาจมีความรับผิดในทางอาชญาฐานใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ และอาจมีความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพได้อีกด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 744/2501) ดังสัง เกตจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2481 พลตำรวจจับผู้ต้องหาหักขังไว้ 25 ชั่วโมง ไม่ส่งตัวให้หัวหน้าของตน โดย เป็นการเกินกว่าความจำเป็น ต้องมีความผิดตามกฎหมาย ลักษณะอาญา มาตรา 270 ข้อเท็จจริงโดยย่อ ให้ความว่า ช. ทอดแหในที่หวงห้าม จำเลยกับพวกจึงใช้กำลังจับมา และเอาตัว ช. ไปฝากขังไว้ที่บ้านผู้มีชื่อ เป็น เวลา 25 ชั่วโมง โดยไม่นำส่งหัวหน้าของตนซึ่งห่างเพียง 50 เส้น และจำเลยไม่มีข้อแก้ตัวอย่างอื่นที่จะพึงได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 744/2501 การควบคุมผู้ต้องหา ผู้ควบคุมต้องไม่ใช้วิธีเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้หนี หากใส่กุญแจมือผู้ต้องหาไว้เพื่อมิให้หนี แต่เพื่อให้ได้อาย แม้จะไม่เจตนาแกล้งเป็นส่วนตัว หากเพื่อปราบปรามเจ้ามือสลากกินรวม ก็เป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 145

¹ คณิต ๗ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 90

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 775/2522 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่จำเลย

ได้ใช้วิธีจับผู้ตายโดยขึ้นแรกร่องท้าวให้ผู้ตายหยุดวิ่ง ผู้ตายก็ไม่ยอมหยุด จำเลยจึงยิงปืนไป 1 นัด เพื่อจะจับกุมผู้ตาย และมีให้ผู้ตายหลบหนีไปเท่านั้น เพราะจำเลยไม่กระทำเช่นนั้นก็ไม่มีทางจะจับผู้ตายได้โดยละม่อม หรือผู้ตายอาจหลบหนีไปได้ เพราะผู้ตายมีสิ่งปลายนวมอยู่ในมือ ปืนที่จำเลยใช้ยิงผู้ตายนั้น เป็นปืนลูกซอง และจำเลยได้ยิงไปในระยะไกลห่างจากผู้ตายประมาณ 10 วาเศษ ในขณะที่ผู้ตายวิ่งหนี บาดแผลที่ผู้ตายได้รั้งจากกระสุนปืนที่แขนของผู้ตายตามรายงานชันสูตรพลิกศพผู้ตายนั้น ก็เพียงกระสุนฝังใน เล็กน้อย ซึ่งแพทย์ชันสูตรลงความเห็นว่ารักษาเพียงสองอาทิตย์หาย และไม่ใช้เป็นบาดแผลที่ทำให้ถึงแก่ความตาย นอกจากนั้นย่อมเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า กระสุนลูกซองนั้นมีอยู่หลายเม็ดด้วยกัน เมื่อยิงออกไปแล้ว เม็ดกระสุนย่อมแตกกระจายไปหลายจุด ไม่เหมือนลูกโคด ดังนั้นแม้กระสุนจะถูกผู้ตายในระดับลำตัวของผู้ตายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ดี ก็ถือเอาแน่ไม่ได้ว่าจำเลยได้ตั้งใจยิงผู้ตายในส่วนที่สำคัญของร่างกายผู้ตาย เพราะกระสุนลูกซองนั้น เมื่อยิงออกไปแล้วย่อมแตกกระจายไปดังกล่าวข้างต้น ทั้งใจทักก็ไม่ได้นำสืบให้เห็นชัดว่าจำเลยได้ยิงผู้ตายไปโดยมีเจตนาฆ่าผู้ตายด้วย ส่วนจำเลยนำสืบแก้ว่าการที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายไปนั้น ก็เพื่อจับกุมผู้ตายมิให้หลบหนีไปเท่านั้น เพราะไม่มีทางอื่นจะจับกุมผู้ตายได้ พฤติการณ์เป็นดังนี้จึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยได้ยิงผู้ตายไปโดยเจตนาจะฆ่าผู้ตายตามฟ้องโจทก์ หากว่าจำเลยมีเจตนาจะฆ่าผู้ตายแล้ว จำเลยก็น่าจะไล่ตามไปสกัดยิงผู้ตายในระยะที่ใกล้กระชั้นชิดกว่านั้น ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่าจะมีเหตุขัดขวางแต่ประการใด จึงเห็นว่าตามพฤติการณ์ที่จำเลยกระทำนั้น เป็นเพียงกระทำขึ้นเพื่อจับกุมผู้ตาย และมีให้ผู้ตายหลบหนีไปเท่านั้น ดังกล่าวข้างต้น ทั้งได้ความว่าที่เกิดเหตุก็เป็นสวนของชาวบ้านห่างจากเรือนจำประมาณ 15 เส้น ซึ่งมีทางจะหลบหนีไปได้โดยง่าย ดังเช่น น.ช.น้อม หรือแอ้ว ซึ่งหลบหนีรอดไปได้นั้น ฉะนั้นการกระทำของนายสังข์จำเลย จึงถือได้ว่าเป็นวิธีป้องกันมิให้ผู้ตายหลบหนีจากที่คุมขังแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 และ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 17(2) ประกอบด้วยกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 52 จำเลยยังไม่ควรมีความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2357/2522 คำรวจจับผู้กระทำความผิดตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ผู้ถูกจับยอมไปกับตำรวจ ก็ไม่จำเป็นต้องจับตัวไป และไม่ต้องใช้เครื่องพันธนาการ เพียงแจ้งข้อหาและบอกให้ไปสถานีตำรวจก็เป็นการจับแล้ว

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการควบคุม
ตัวผู้ถูกจับนี้ ต้องใช้วิธีควบคุม เพื่อให้ผู้ถูกจับหลบหนีเท่านั้น จะควบคุม เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น
ไม่ได้

(2) วิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับในชั้นสอบสวน อาจแยกพิจารณา
ได้เป็น 2 ประการด้วยกันคือ

ก. วิธีการควบคุมผู้ถูกจับ ดังได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า
ถ้าว่ากันตามกฎหมายการควบคุม เริ่ม เมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจ ดังนั้น เมื่อผู้ถูกจับกุมนำตัวมายังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว หาก
พนักงานของรัฐ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ เพื่อทำการสอบสวนก็ย่อมควบคุม
ตัวผู้ถูกจับได้ แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะไม่ได้บัญญัติถึงรายละเอียดของ
วิธีการควบคุม เอาไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง แต่ในทางปฏิบัติได้มีกำหนดวิธีการควบคุม
ตัวผู้ถูกจับในระหว่างการสอบสวนไว้ ในประมวลระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 6 บทที่ 2
พอสรุปได้ดังนี้

ข้อ 139 การควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ที่สถานีตำรวจนั้น ตามปกติ
ให้ควบคุมไว้ในห้องควบคุม

หากผู้ต้องหาถูกควบคุมมีมากไม่สามารถจะนำตัว เข้าควบคุมใน
ห้องควบคุมได้ทั้งหมด หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เช่น ผู้ต้องหาเป็นหญิง และไม่มีห้องควบคุมอื่น
จัดไว้โดยเฉพาะ เป็นต้น ให้นายตำรวจที่เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในสถานีตำรวจแห่งนั้นจัดสถานที่
ควบคุมขึ้นเป็นพิเศษเป็นการเฉพาะคราวก็ได้

ข้อ 144 เมื่อจะนำตัวผู้ใดเข้าห้องควบคุม ต้องตรวจค้นตัว
ผู้จะถูกควบคุมก่อน เพื่อมิให้มีสิ่งของใด ๆ อันอาจใช้ในการทำอันตรายตนเองหรือผู้อื่น ตลอดจน
มิให้มีสิ่งของเหล่านี้อยู่ตามตัว หรือนำเข้าไปในห้องควบคุม เช่น ยาพิษ สารพิษซึ่ง เป็นเชื้อเพลิง
ต่าง ๆ ธนบัตร ทรัพย์สินหรือสิ่งของอันมีค่าอื่น ๆ

หากมีเงินทองหรืออาวุธ หรือสิ่งของใด ๆ ดังกล่าวแล้วอยู่
ให้ยึดหรือเก็บรักษาไว้ตามระเบียบที่ทางราชการกำหนด และตามปกติห้ามมิให้มีสิ่งของอย่างหนึ่ง

อย่างใดอยู่ในห้องควบคุม เว้นแต่เครื่องนุ่งห่มตามสมควรแก่สภาพเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติของพนักงานตำรวจในขณะนี้ก็ได้ดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวอยู่แล้วตลอดมา โดยจัดเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องหาในห้องควบคุมโดยตรง 1 นาย เรียกว่า นายร้อยตำรวจปกครอง มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องหาในห้องควบคุม ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และมีหน้าที่ตรวจตราสิ่งของของผู้ต้องหา และดูแลความเรียบร้อยในห้องควบคุม ทั้งนี้โดยมีนายร้อยเวรประจำสถานีตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ และผู้ควบคุมอย่างใกล้ชิดอีกชั้นหนึ่ง หน้าที่ดังกล่าวจะมีอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง

ข. ระยะเวลาในการควบคุม

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ในหลักการที่กฎหมายกำหนดไว้ การควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ในระหว่างการสอบสวน เป็น เรื่องของข้อยกเว้นที่จะพึงใช้ก็ เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น ฉะนั้นเกี่ยวกับระยะเวลาที่จะควบคุมผู้ถูกจับ กฎหมายจึงได้กำหนดเป็นหลักไว้ว่า "ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามเหตุการณแห่งคดี¹ เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับ เป็นสำคัญ ว่า เขาจะถูกควบคุมตัวไว้เพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับการสอบสวนเท่านั้น ข้อนี้จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326-327/2505 ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในตอนหนึ่งว่า "... ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วางหลักประกันเสรีภาพของประชาชนไว้ 2 ตอน กล่าวคือตอนต้นจะควบคุมตัวผู้ต้องหา เกินกว่าจำเป็นตามเหตุการณแห่งคดีไม่ได้ ตอนที่สองความจำเป็นดังกล่าวจะจำเป็น เพียงใดก็ตาม ก็จะต้องควบคุมเกินกว่ากำหนดเวลาดังบัญญัติไว้ไม่ได้..." จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าศาลแปลความกฎหมายที่เกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ถูกจับว่า เป็นกฎหมายที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกจับว่า เขาจะถูกควบคุมตัวไว้เพียง เพื่อความจำเป็น เท่านั้น ซึ่งการแปลความเช่นนี้ย่อมเป็นการสอดคล้องกับหลักการของการควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวนที่กล่าวไว้ในตอนต้นที่ว่า การควบคุมตัวผู้ถูกจับให้ถือ เป็นข้อยกเว้น เฉพาะกรณีที่จำเป็น เท่านั้น ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่พนักงานมักถือว่าบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับ เรื่องควบคุม เป็น เรื่องกฎหมายให้อำนาจ จึงทำให้มีการมองไปว่าการควบคุมตัวผู้ถูกจับในระหว่างการสอบสวน เป็นหลักที่ควรจักต้องทำการปล่อยตัวผู้ถูกจับไป

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคแรก

เป็นกรณียกเว้น เท่านั้น การมอง เช่นนี้ย่อม เป็นการผิดพลาดจากหลักการของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น
ไป¹ ทศนคติในการปฏิบัติงานของ เจ้าพนักงาน เช่นนี้ย่อม เป็นที่มาของความเดือดร้อนของประชาชน
ผู้ถูกจับ สมควรที่จะต้องมี การแก้ไขให้มีการ เปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวนี้เสีย

สำหรับถ้อยคำที่ว่า "ความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี" ในที่นี้
หมายความว่าไม่ว่ากรณีความผิดใด จะควบคุมได้ที่จำเป็นแห่งเรื่อง เช่น สอบถามปากคำหรือทำ
การสอบสวนเสร็จแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวกลับไป ไม่ใช่กฎหมายให้อำนาจควบคุมตัวได้ 24 ชั่วโมง
หรือ 7 วัน ถ้ายังไม่ครบกำหนดดังกล่าวแล้ว จะไม่ยอมปล่อยผู้ถูกจับอย่างนั้นไม่ได้ แม้กฎหมาย
ให้อำนาจควบคุมได้ถึง 24 ชั่วโมง ถ้าไม่มีความจำเป็นแล้ว ก็อาจควบคุมหัวผู้ถูกจับไว้เพียง 1
ชั่วโมงก็ได้²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2481 พลดำรวจจับผู้ต้องหาอีกข้างไว้
25 ชั่วโมง ไม่ส่งตัวให้หัวหน้าของคน โดยเป็นการ เกินกว่าความจำเป็น ต้องมีความผิดตาม
กฎหมาย ลักษณะอาญา มาตรา 270

จากหลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวข้างต้น แสดงให้
เห็นได้ว่า "ความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี" นั้น กฎหมายได้ขยายความออกไปตามบทบัญญัติ
ในมาตรา 87 กล่าวคือระยะเวลาควบคุมผู้ถูกจับในชั้นสอบสวนจะจำเป็นมากน้อยเพียงไร อยู่ที่
จะพิจารณาตามพฤติการณ์ของคดีนั้น ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกรณีซึ่งเป็น
ความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่า
เวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของ เขาอยู่ที่ไหน เท่านั้น การที่กฎหมาย
ระบุระยะเวลาควบคุมไว้เพียงนี้ก็เพราะเล็งเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อย ความยุ่งยากสำหรับการ
สอบสวนคงมีไม่มาก ดังนั้นความจำเป็นตามพฤติการณ์ของรูปคดีจึงมี เพียงแค่ซักถามรายละเอียด
เกี่ยวกับตัวผู้ถูกจับเท่านั้น จะควบคุมไว้นานกว่านี้ไม่ได้ ส่วนในความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าลหุโทษ

¹ คณิต ฃ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 91 เชิงบรรณที่ 20.

² อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 440.

จะควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมงไม่ได้ ในกรณีมีเหตุจำเป็น เพื่อทำการสอบสวน หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยึดเวลาเกินกว่า 48 ชั่วโมงก็ได้เท่าเหตุจำเป็น และมีให้เกิน 7 วัน จากนั้นต้องขออำนาจศาลให้สั่งขัง ที่กล่าวมานี้ย่อมแสดงให้เห็นว่ากฎหมายได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ระยะเวลาในการควบคุมผู้ถูกจับในชั้นสอบสวนนี้ เป็นบทบัญญัติที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของผู้ถูกจับเป็นสำคัญ ในอันที่เขาจะไม่ถูกควบคุมตัวเพื่อการสอบสวนไว้นาน เกินกว่า เวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

สำหรับรายละเอียดของบทบัญญัติ เกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุมผู้ถูกจับในชั้นสอบสวนได้มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังนี้

ก. ในคดีความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าลหุโทษ มีอำนาจควบคุมได้เท่าเวลาที่จะถามค่าไถ่การ และที่จะรู้ตัวว่าเขาเป็นใคร และมีที่อยู่ที่ไหนเท่านั้น¹ หลังจากนั้นพนักงานสอบสวนต้องปล่อยตัวไป

ข. ในคดีความผิดอื่น ๆ ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และมีให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาล รวมเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยึดเวลาเกินกว่า 48 ชั่วโมง ก็ได้เท่าเหตุจำเป็นและมีให้เกิน 7 วัน²

ระยะเวลาควบคุมตามกรณีนี้กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นสองขั้นตอน คือ ตอนแรก 48 ชั่วโมง ถ้ามีเหตุจำเป็นเพื่อการสอบสวน หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยึดเวลาออกไป แต่ไม่ให้เกิน 7 วันก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ระยะเวลา 48 ชั่วโมงนี้ พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่แล้วจะรวบรวมพยานหลักฐานไม่ทัน ทั้งนี้เนื่องจากขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนนี้ นอกจากจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามระเบียบของกรมตำรวจด้วย โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยอื่น เช่นกองทะเบียนประวัติอาชญากร เพื่อตรวจผลพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ถูกจับ เพื่อทราบประวัติของผู้ถูกจับในการที่จะนำมาประกอบการดำเนินคดี ประกอบกับงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีคดีเกิดขึ้นจำนวนมาก

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง.

²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม.

และจำนวนอัตราของพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอกับงานคดีที่เกิดขึ้น ฉะนั้นในบางคดีพนักงานสอบสวนอาจจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เท่าที่กฎหมายจะให้อำนาจไว้ เช่นกรณีนี้ 7 วัน เป็นต้น

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าตามทัณฑ์บัญญัติในมาตรา 87 วรรคสาม ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง นับแต่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีข้อยกเว้นที่ว่า "แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนด 48 ชั่วโมงนั้นด้วย" หมายความว่าในการนับเวลาควบคุมให้นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หากให้นับแต่เวลาถูกจับไม่ แต่ถ้าจับมาแล้วเที่ยวตระเวนค้ำ ไม่นำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงาน เช่นไปทำการสอบสวนนอกที่ทำการ เป็นเวลาหลายวันก่อนแล้ว จึงนำไปทำการสอบสวนเหล่านี้ ระยะเวลาที่พาตัวผู้ถูกจับไปตระเวนค้ำและไม่ส่งตัวผู้ถูกจับมายังที่ทำการ ดังนี้จะถือเวลาดังกล่าวนี้เป็นเวลาที่ใช้เดินทางตามปกติไม่ได้ ต้องนับเวลาที่ไปตระเวนนี้เข้าในกำหนด 48 ชั่วโมง หรือใน 7 วันนั้นด้วย¹

การเดินทางมายังที่ทำการโดยปกตินั้นไม่คำนึงถึงเวลาว่าจะยาวนานเท่าใด สุดแล้วแต่ความจำเป็นตามสภาพของแต่ละท้องที่ ขอแต่ให้เป็นความจำเป็นในการเดินทางเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238/2481 วินิจฉัยว่า ถ้าตำรวจผู้จับได้รับนำตัวส่ง แต่เพราะเหตุเป็นคำบลฑุระกันดารต้องเดินทาง 2-3 วัน จึงจะถึงสถานีตำรวจ การนับเวลา 48 ชั่วโมง จึงต้องนับแต่เวลาที่ถึงสถานีตำรวจ หรือที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วแต่กรณี

¹ อย่างไรก็ตามควรสังเกตว่าพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนผู้ต้องหา ณ ที่ใดเวลาใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องสอบสวน ณ ที่ทำการเสมอไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130) ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ทำการจับกุมด้วยตนเอง ก็อาจทำการสอบสวนด้วยตนเอง ในฐานะพนักงานสอบสวนได้ และอาจจะไม่นำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการเลยก็ได้

ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ เกินกว่ากำหนดเวลา
ในวรรคก่อน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องหามาศาลให้พนักงานสอบสวน หรือ
พนักงานอัยการ (ทางปฏิบัติใช้พนักงานสอบสวน) ยื่นคำร้องต่อศาลขอยกขังผู้ต้องหานั้น¹
ไว้อีกได้ตามกำหนดเวลาดังนี้

ในกรณีความผิดอาญานี้ได้กระทำความผิดราโทษจำคุกอย่างสูงไม่
เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนด
ไม่เกิน 7 วัน²

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง เกินกว่าหกเดือน
แต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ
กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน³

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป
จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน
สิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน⁴

ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบ 48 ชั่วโมงแล้ว พนักงานอัยการหรือ
พนักงานสอบสวน (ในทางปฏิบัติใช้พนักงานสอบสวน) ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไป โดยอ้าง
เหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน (ในทางปฏิบัติใช้
พนักงานสอบสวน) ได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้ส่วนจนเป็นที่พอใจ
แก่ศาล การไต่สวนผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้⁴

เหตุที่กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังกล่าวข้างต้นนี้ เจตนารมณ์
ของกฎหมายก็เพื่อที่จะคุ้มครองผู้ต้องหาไม่ให้ถูกควบคุมไว้เกินความจำเป็น ความพลัดการณแห่งคดี
นั้นเอง

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสี่.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้า.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคหก.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคเจ็ด.

ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน การอ้างเหตุจำเป็นนั้น พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ในคำร้องที่ยื่นต่อศาลจะอ้างว่า มีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไปอีก 12 วัน เนื่องจากการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น จะต้องสอบสวนพยานอีก 1, 2, 3 ... ปาก เป็นต้น ซึ่งตามปกติแล้ว ศาลจะยอมรับฟัง แต่ทั้งนี้ผู้ต้องหาหรือทนายของผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะคัดค้านหรือซักถามพนักงานสอบสวนได้ ศาลจะเป็นผู้ดุลพินิจพิจารณาว่า เห็นควรที่จะอนุญาตให้ขังผู้ต้องหาต่อไปอีก ตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอ หรืออนุญาตให้ขังต่อไปน้อยกว่าระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนร้องขอหรือไม่อนุญาตเลยก็ได้

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาล ซึ่งได้ส่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่ส่งขังไว้เห็น เป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป¹

เหตุที่กฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้ดังกล่าวข้างต้นนี้ เมื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานสอบสวนนั้นเอง แต่อย่างไรก็ตามศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า เห็นสมควรที่จะอนุญาตหรือไม่

การที่พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ตามที่กล่าวมานี้ จะต้องยื่นคำร้องขอหมายขังเสียก่อนที่พนักงานสอบสวนจะได้ควบคุมครบ 7 วัน เพราะถ้อยคำตามตัวบทใช้คำว่า ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่ากำหนดไว้ก็ให้ส่งผู้ต้องหามาศาล คำร้องขอให้ศาลออกหมายขังตามมาตรา 87 นี้ ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณา

เมื่อได้ยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ถ้าศาลไม่อนุญาต โดยเห็นว่าไม่มีความจำเป็น พนักงานสอบสวนหรืออัยการผู้ร้องจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ เพราะมาตรา 87 ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนควบคุมผู้ต้องหา หรือให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาไว้ได้ เป็นชั้น ๆ ตามความผิดนั้น เป็นบทบัญญัติคุ้มครองผู้ต้องหามิให้ต้องถูกควบคุมหรือกักขังนานเกินสมควรแก่เหตุและความจำเป็น ฉะนั้น เมื่อศาลสั่งไม่ยอมออกหมายขังผู้ต้องหาต่อไป โดยเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องขังแล้ว ก็ไม่เป็นเหตุที่จะอุทธรณ์ฎีกา เพื่อให้ขังผู้ต้องหาอีกได้ เพราะพนักงานสอบสวนอาจส่งสำนวน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสุดท้าย

ให้พนักงานอัยการฟ้องร้องเป็นจำเลยต่อศาลได้ (ศาลฎีกาฎีกาที่ 1125/2496) อย่างไรก็ตาม
ในกรณีที่มาขอฝากขังต่อศาล แต่ศาลไม่อนุญาต หรือขังจนครบกำหนดศาลสั่ง ปล่อยผู้ต้องหาไป
พนักงานสอบสวนยังคงมีอำนาจทำการสอบสวนต่อไปได้ เป็นแต่หมดอำนาจควบคุมเท่านั้น ถือว่า
เป็นเรื่องอำนาจคนละส่วนกัน

อนึ่งมีข้อที่ควรสังเกตุว่า ตามมาตรา 87 วรรคสามและวรรคสี่ใช้
ถ้อยคำต่างกัน ในวรรคสามใช้ถ้อยคำว่า "...หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น..." ซึ่งหมายความว่า
มีเหตุจำเป็นต้องควบคุมตัวเกิน 48 ชั่วโมง เช่น สอบสวน เสร็จแล้วเกิดน้ำท่วม หรือเกิดเหตุติด
ขัดอื่น ที่ไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาส่งอัยการฟ้องศาลได้ ส่วนในวรรคสี่ใช้คำว่า "เพื่อให้การ
สอบสวนเสร็จสิ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องหามาศาล" เพราะฉะนั้นตามวรรคสี่ถ้าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว
แต่มีเหตุอย่างอื่นจะต้องควบคุมผู้ต้องหาเกิน 7 วัน ดังนี้ก็จะขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาไม่ได้
เพราะเมื่อขอให้ศาลออกหมายขังนั้น จะต้องส่งตัวผู้ต้องหานั้นไปยังศาล เมื่อสามารถส่งตัวได้แล้ว
ประกอบกับการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ก็สามารถยื่นฟ้องต่อศาลได้ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขอให้
ศาลออกหมายขังอีก จึงมีข้อที่ควรพิจารณาว่า เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว แต่มีอุปสรรคหรือ
ความจำเป็นอื่นมาขัดขวาง ทำให้ไม่อาจส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาลได้ ดังนี้จะมีการดำเนินการ
อย่างไร เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหา

ในเรื่องนี้ ศาลฎีกาโดยคำพิพากษาฎีกาที่ 515/2491 โดยที่
ประชุมใหญ่ ได้มีคำวินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า "...สำหรับการควบคุมมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 87 บัญญัติเป็นแม่บทไว้ว่า ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าพฤติการณ์แห่ง
คดี และมีรายละเอียดกำหนดเวลาไว้ จนถึงตอนท้ายของมาตราบัญญัติว่า เพื่อการสอบสวนให้
ขออำนาจศาลขังได้ เมื่อได้ขอให้ศาลขังเช่นนี้ จนครบกำหนดแล้วจะมาขอให้ศาลขังตามมาตรา
87 อีกย่อมไม่ได้ แต่แม้จะขอให้ขังอีกไม่ได้ ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อเจ้าพนักงานจับจำเลย
ใหม่ เพื่อฟ้อง เป็นคดีจะควบคุมผู้ต้องหาไม่ได้เสียเลย เจ้าพนักงานยังคงควบคุมผู้ต้องหาได้เท่า
ที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ความตอนต้นแห่งมาตรา 87 นั้น คือเพียงเท่าที่จำเป็นที่จะต้อง
นำตัวผู้ต้องหาส่งศาลโดยแท้เท่านั้น จะควบคุมเพื่อเหตุอื่น เช่น สอบสวนต่อไป หรือรออัยการสั่ง
ฟ้อง เช่นนี้ไม่ได้"

จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อการสอบสวนเสร็จ
สิ้นแล้ว หากเกิดมีความจำเป็นทำให้ไม่อาจส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาลได้ พนักงานสอบสวนก็จะ

ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป เมื่อความจำเป็นหรืออุปสรรคในการส่งตัวมาฟ้องหมดสิ้นไปแล้ว พนักงานสอบสวนก็อาจจะจับตัวผู้ต้องหานั้นใหม่ เพื่อนำส่งให้พนักงานอัยการ เพื่อยื่นฟ้องต่อศาลได้

4.2 การจับโดยวิธีการเชิญตัวผู้ถูกจับมาพบพนักงานสอบสวน การเชิญผู้ที่จะถูกจับนั้นไม่ใช่การจับ ผู้ที่ไปขอเชิญตัวหรือรับมอบหมายให้ไปเชิญอาจไม่เป็นผู้มีอำนาจจับก็ได้ คือจะเป็นใครก็ได้ แม้ไม่ใช่เจ้าพนักงาน การเชิญตัวเป็นแต่เพียงการแสดงออกของอัยการอันดีของเจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่เป็นกรณีปฏิบัติตามกฎหมาย จึงไม่ใช่เรื่องที่จะแจ้งต่อผู้ที่จะถูกจับ และสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการฯ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 83 วรรคแรก ถ้าเขาไม่ยอมไปก็ไม่มีอำนาจอะไรที่จะไปบังคับ แต่ถ้าหากว่าผู้มีอำนาจที่ไปเชิญตัว จะเปลี่ยนใจใช้อำนาจในการจับก็ย่อมทำได้ ซึ่งต้องปฏิบัติตามมาตรา 83 วรรคแรกเช่นเดียวกัน¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1155/2505 ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2503 เวลากลางวัน นายร้อยตำรวจตรี วีระ สุมาภรณ์ นายสิบตำรวจตรี วุทธิศาล มณีโชติ และพลตำรวจไล้ เขียววรภัย พนักงานสอบสวนและเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครนายก ได้ร่วมกันทำการจับกุมจำเลย เป็นผู้ต้องหาไว้ได้แล้ว และได้แจ้งข้อหาให้จำเลยทราบแล้วว่า จำเลยมีความผิดต้องหาว่าสมคบกับพวกทำการต่อสู้ขัดขวางการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งได้ปฏิบัติการตามหน้าที่ ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานมีบาดเจ็บ และทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ เหตุเกิดเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2503 เวลากลางคืน ที่ตำบลบางลูกเสือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และแจ้งให้จำเลยทราบว่าอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจแล้ว นายร้อยตำรวจตรี วีระ สุมาภรณ์ กับพวกเจ้าพนักงานดังกล่าวได้ควบคุมตัวจำเลยส่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครนายกแล้วในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2503 เวลากลางวัน ซึ่งเป็นวันเวลาที่จับจำเลยได้นั้นเอง จำเลยได้ขังอาจหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกคุมขังตามอำนาจของพนักงานสอบสวน และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งได้คุมขังจำเลยในข้อหาดังกล่าว ในขณะที่นำตัวจำเลยส่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครนายก ในวันเดียวเวลาเดียวกัน เจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยได้ห่างจากที่หลบหนีการควบคุมไป 3 กิโลเมตร เหตุเกิดที่ตำบลวังกระโจม อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 190

¹ ไทจิตร ปุณฺณพันธ์, "จับ" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ่างแล้ว

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว เชื่อว่าจำเลยกระทำผิดดังฟ้อง พิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 190 ให้ลงโทษจำคุกจำเลย 3 เดือน

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

จำเลยฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายว่า ตามข้อเท็จจริงเจ้าพนักงานยังไม่มีอำนาจ และยังไม่ได้ทำการจับกุมจำเลย แม้จำเลยจะหลบหนีไปก็ไม่ควรมีความผิด

ศาลฎีกาได้ตรวจสอบสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว คดีนี้จำเลยฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย และในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้ว จากพยานหลักฐานในสำนวน ซึ่งศาลอุทธรณ์ฟังว่า เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2503 จำเลยกับพวก ได้ทำร้ายนายสิบตำรวจตรี วุทธิศาล พลตำรวจสุนทร และพลตำรวจสมบัติมีบาดเจ็บเนื่องจาก เจ้าพนักงานเหล่านั้นไปจับสุราผิดกฎหมายจากนายสว่าง ทองไหว ญาติของจำเลย จึงได้รายงานให้นายอำเภอและผู้บังคับกองตำรวจอุตรท้องที่ทราบ ต่อมาวันที่ 19 เดือนเดียวกัน นายสิบตำรวจวุทธิศาลพบจำเลยที่รถจักรยานไปทางสะพานคอนดอก และพบนายร้อยตำรวจตรีวิระ ชีรถจักรยานมา นายสิบตำรวจตรีวุทธิศาลจึงบอกให้นายร้อยตำรวจตรีวิระทำการจับกุมจำเลย เพราะต้องหว่านค่อสู้ขัดขวาง และทำร้ายเจ้าพนักงาน นายร้อยตำรวจตรีวิระซึ่งได้เห็นคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดให้จับจำเลยในข้อหาว่าค่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานมาก่อนแล้ว จึงได้ตามไปจนทัน แล้วจับรถจักรยานจำเลยไว้ และแจ้งข้อหาให้จำเลยทราบว่าจะต้องหว่านค่อสู้ขัดขวาง เจ้าพนักงาน และว่าจำเลยอยู่ในระหว่างควบคุมตัวแล้ว ให้ไปที่สถานีตำรวจแล้วควบคุมตัวจำเลยไป พอถึงคอสะพาน จำเลยก็จูงรถวิ่งลงสะพาน แล้วขึ้นรถขี่ไปทางเกาะโพธิ์ เจ้าพนักงานจึงขี่รถตามไป พอจวนถึงสะพานเกาะโพธิ์ นายสิบตำรวจตรีเสถียรซึ่งยืนอยู่ที่เชิงสะพานก็จับจำเลยไว้ ได้ตามทันนายร้อยตำรวจตรีวิระขอให้ช่วย แล้วนำตัวส่งสถานีตำรวจ

ในปัญหาว่านายร้อยตำรวจตรีวิระมีอำนาจจับกุมจำเลยได้หรือไม่นั้น เมื่อปรากฏว่า จำเลยต้องหาเรื่องทำร้ายร่างกายและค่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน จนได้มีคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ครั้นเจ้าพนักงานพบจำเลยที่รถจักรยานจึงได้จับจำเลยเช่นนี้ แม้จะไม่มีหมายจับก็ยอม

จับจำเลยได้ ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78 (3) กล่าวคือจับโดยมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

ส่วนที่จำเลยฎีกาว่าจำเลยไม่ได้ถูกจับกุมควบคุมตัวตามกฎหมายนั้น เห็นว่าการที่นายร้อยตำรวจตรีวิระได้เข้าจับจำเลยที่จำเลยชื่ออยู่ไว้ แล้วแจ้งข้อหาให้ทราบ และว่าจำเลยอยู่ในระหว่างควบคุมตัวแล้ว ขอให้ไปที่สถานีตำรวจนั้น ถือได้ว่าเป็นการจับจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 ดังจะเห็นได้ว่าความมาตรานี้บัญญัติว่า ในการจับนั้นเจ้าพนักงานซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่ถูกจับนั้น ว่าเขาต้องถูกจับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป อันหมายความว่า การจับนั้นอาจใช้วิธีละม่อม เชิญตัวให้ไปด้วยกันก็ได้ แต่ถ้าไม่น่าไว้ใจก็อาจใช้กำลังจับตัวไปก็ได้เหมือนกัน มิใช่ว่าจะต้องจับตัวกันจริง ๆ ทุกกรณีไป จึงจะเป็นการจับตามกฎหมาย

เมื่อปรากฏว่านายร้อยตำรวจตรีวิระเจ้าพนักงานมีอำนาจจับจำเลย และได้จับจำเลยโดยชอบด้วยวินิจฉัยมา จำเลยก็ต้องมีความผิดตามฟ้อง ฎีกาจำเลยฟังไม่ขึ้น

จึงพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ยกฎีกาจำเลย

จากแนวคำพิพากษานี้จะเห็นได้ว่า การจับนั้นไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า "เขาต้องถูกจับ" เสมอไป และการจับไม่จำเป็นจะต้องจับตัวไปจริง ๆ จะใช้วิธีเชิญตัวให้ไปด้วยกันก็ได้ หรือจะใช้คำว่า "เชิญตัว" ก็ได้ แต่ต้องมีพฤติการณ์อย่างอื่นที่แสดงว่าเป็นการจับอยู่ด้วย ซึ่งแนวคำพิพากษานี้เป็นวิธีการจับอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นการจับโดยวิธีการเชิญตัวผู้ถูกจับไปพบพนักงานสอบสวน ผู้เขียน เห็นว่าน่าที่จะนำหลักการดังกล่าวซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคดีนี้ไปกำหนด เป็นแนวทางปฏิบัติให้เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติได้ทราบโดยทั่วกัน

4.3 มาตรการคุ้มครองผู้ถูกควบคุมโดยมิชอบ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การที่บุคคลต้องถูกควบคุมตัว ก็เพราะบุคคลนั้นต้องหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญาและถูกจับมา ฉะนั้นการจับจึงเป็นต้นเหตุที่ทำให้บุคคลต้องถูกควบคุมตัว และการควบคุมตัวผู้ถูกจับนั้น กฎหมายก็ได้กำหนดระยะเวลาไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นหากผู้ใดถูกควบคุมตัวอยู่เกินกว่าความจำเป็นแก่การสอบสวน หรือเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้นั้นก็ควรที่จะมีสิทธิในการที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายว่า เขาได้ถูกควบคุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกควบคุมโดยมิชอบได้แก่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อมีการกล่าวอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกโดยผิดจากคำพิพากษาของศาล บุคคลเหล่านั้นมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยคือ

- (1) บุคคลที่ถูกเข้า เช่นนั้น
- (2) สามีน ภริยา หรือญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (3) พนักงานอัยการ
- (4) ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือพัสดิ

เมื่อได้รับคำร้องดังนั้น ให้ศาลหมายเรียกเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่น ซึ่งก่อให้เกิดการควบคุม ขัง หรือจำคุก และผู้ที่ถูกควบคุม ขัง หรือจำคุกมาพร้อมกัน ถ้าเป็นที่พอใจศาลว่าการควบคุมหรือการขังนั้นผิดกฎหมาย หรือการจำคุกนั้นผิดจากคำพิพากษา ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป

เป็นที่กล่าวกันว่า บทบัญญัติมาตรา 90 นี้ มีที่มาจากหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายอังกฤษ ซึ่งเรียกว่า "The Prerogative writ of habeas corpus adsubiiciendum" หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "writ of habeas corpus"¹ หลักการสำคัญของ Writ of Habeas Corpus คือ หากมีบุคคลใดถูกควบคุมหรือกักขังอยู่โดยเจ้าพนักงาน หรือบุคคลอื่นใดก็ตาม โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย บุคคลที่ถูกควบคุมหรือกักขังนั้นเอง อาจที่จะร้องต่อศาลให้ศาลมีหมายเรียกบุคคลที่ถูกอ้างว่า ก่อให้เกิดการควบคุมหรือกักขังโดยผิดกฎหมายนั้น นำตัวบุคคลที่ถูกควบคุมหรือกักขังมายังศาล ตามวันเวลาที่กำหนดในหมายเรียก เพื่อจะได้ให้ศาลได้พิจารณาว่าจะสมควรให้ควบคุมหรือขัง หรือควรจะปล่อยตัวไป วิธีการร้องขอต่อศาลให้ปล่อยผู้ที่ถูกควบคุม หรือขังโดยมิชอบนี้ ได้มีบัญญัติไว้ใน The writ of Habeas Corpus Act, 1679 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1816² หลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

¹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาปี 1200/2504, เรื่องอำนาจศาลในกรณีที่มีบุคคลถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย, บทบัญญัติ เล่มที่ 20 ตอน 2 (2505), หน้า 449.

² บัญญัติ สุชีวะ, "หลักประกันเสรีภาพของบุคคล", หนังสือที่ระลึกเนื่องในวันรพี, (จัดพิมพ์โดยแผนกวิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2512) หน้า 12.

ของกฎหมายเรื่องนี้ก็คือ การขัดหมาย Habeas Corpus นั้นมีโทษฐานละเมิดอำนาจศาล และผู้ละเมิดอาจจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกควบคุม หรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในทางแห่งอีกด้วย¹

ตามบทบัญญัติมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำว่า "ควบคุม" หรือ "ขัง" นี้ ศาลฎีกาโดยคำพิพากษาฎีกาที่ 1200/2504 วินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า เป็นถ้อยคำที่ใช้ตามความหมายธรรมดาที่เข้าใจกันอาจจะเป็นการควบคุม หรือขังโดยบุคคลที่มีใช้เจ้าพนักงานก็ได้ เพราะการควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานเท่านั้น แล้วก็จะไม่ให้ความคุ้มครองเพียงพอสำหรับเสรีภาพของบุคคลทั่ว ๆ ไป

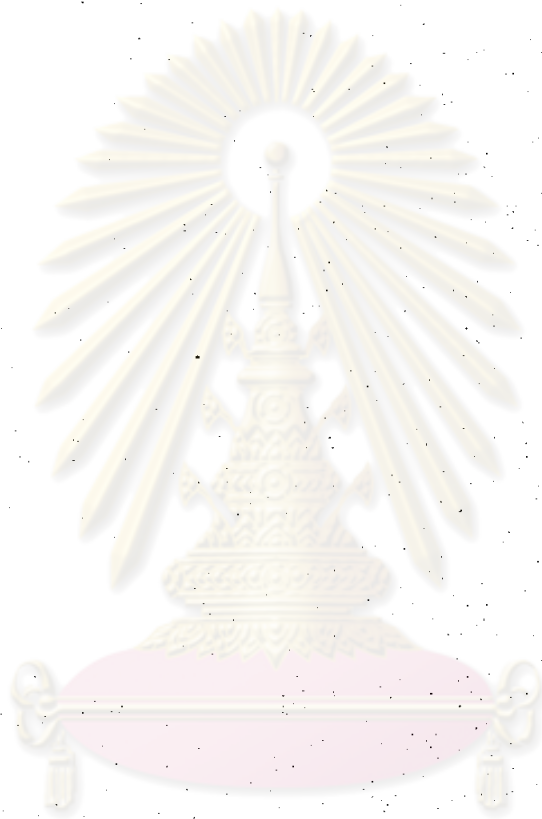
สำหรับคำว่า "โดยผิดกฎหมาย" นั้น บัญญัติไว้เพื่อเสริมกับคำว่า "ควบคุม" ซึ่งมีความหมายกว้าง คำว่า "ผิดกฎหมาย" ไม่จำเป็นจะต้องเป็นความผิดทางอาญา เสมอไป เพียงแต่การสูญเสียเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เปลี่ยนที่ทางที่ผู้ถูกควบคุมไม่จำเป็นต้องยอมรับสภาพ เช่นนั้น ก็เป็นการเพียงพอแล้ว²

มีการกล่าวกันว่าแม้บทบัญญัติมาตรา 90 นี้ จะเป็นบทบัญญัติที่เป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล (คำพิพากษาฎีกาที่ 1200/2504) สมดังที่ผู้ร่างได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ก็ตาม แต่ว่าไปแล้วบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ไม่มีความเฉียบขาดในทางปฏิบัติ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะมิได้มีการบัญญัติสภาพบังคับของผู้ที่ฝ่าฝืนหมาย เรียกของศาลว่า เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเหมือนดังที่กฎหมายของประเทศอังกฤษได้บัญญัติไว้ ฉะนั้นผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหมายเรียกของศาลที่ออกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 จึงไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เพราะความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งนั้น จะนำมาใช้บังคับในกรณีนี้ได้ เนื่องจากเหตุที่ว่าตามมาตรา 30 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติถึงกรณีต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ อย่างชัดเจนอยู่แล้ว และไม่มีช่องทางที่จะปรับกรณีขัดหมาย เรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

¹ อานินทร์ กรัยวิเชียร, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1200/2504, อ้างแล้ว, หน้า 451.

² คณิต ฌ นคร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 109.

ความอาญา มาตรา 90 นี้ ว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา 30 ได้เลย ฉะนั้นผู้ที่ฝ่าฝืนโดยการขัดหมาย เรียกตามมาตรา 90 เป็นเพียงความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" เท่านั้น¹

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, "อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษในระบบกฎหมายไทย"